ב"ה

אין ליכט פון תורה

ספר

אלע משלים פון דובנער מגיד

כרך ב' – חלק ה'

אידיש

138

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשמ"א לפ"ק

אלע משלים
פון דובנער מגיד

געזאמעלט און איבערזעצט פון זיינע
ווערק „אהל יעקב", „קול יעקב", „כוכב
מיעקב", „אמת ליעקב" און „ספר המדות"

פון
ת ש ר " ק

אין צוויי טייל

צ ו ו י י ט ע ר ט י י ל

ניו יאָרק
TASHRAK PUBLISHING CO.
187 East Broadway, New York

תרפ"ה

דעם דובנער מגיד׳ס משלים

צווייטער טייל

164.	אַן אָרימאַנ'ס גליק	253
165.	אַ לעבען אָהן חשבון	255
166.	דער בלינדער גנב	256
167.	ווער האָט געצאָהלט מעהר	258
168.	פאַר אַ גנב איז נימאָ קיין שלאָס	259
169.	די צוויי סוחרים	260
170.	ניט געווען וואָס מקנא צו זיין	262
171.	ווען עס פעהלט דער פינטעלע	263
172.	דער פייפעל	264
173.	די בעסטע אכסניא	266
174.	אַ פעהיגער מענש	267

זייט

175. ער וואקסט א דלפון 268
176. דעם איידים׳ס טענה 270
177. ניט דער ריכטיגער וואונש 271
178. ווען א פאַטער פרעהט זיך 273
179. אריינגעלייגט א תירוץ אין מויל 274
180. די פורים סעודה ביים רב 276
181. דער אָרימער בעל חוב 278
182. פערשידענע מענשען, פערשידענע צייטען 279
183. ווען קינדער מוזען העלפען 281
184. דער שליסעל 282
185. אַ געזינדעל קיין עין הרע 284
186. וואָס טויג דעם דאָקטאָר א געזונטער מענש ? 285
187. אַ דאָפעלטער לוין 287
188. ניט ריים און ניט פעררריכט 288
189. דער גאַרישער ישוב׳ניק 289
190. ווען די פערד לויפען 290
191. זיין אייגענע שמוץ 291
192. אַ גאנצע זאַך 292
193. בעקומען אפּעטיט 293
194. האָט אויגען, אָבער זעהט ניט 294
195. אַן אָרימאן טאָר מען אויך ניט טרויען 295
196. גע׳גנב׳עט ביי א טאַטען 296
197. א קראָם מיט כל טוב 297
198. א דאָקטאר מיט א ווייטער אויג 298
199. דער פוילער ארבייטער 300
200. א שטאָדט פון לויטער רייכע און געזונטע 301
201. ער ווייס ניט וואָס צו בעטען 302
202. דער שטומער בעל־עגלה 303
203. דער דאָקטאר און זיינע פּאַציענטען 304
204. אייגענע שונאים ערגער פון פרעמדע 305

.205	עס איז דאָ אויף וואָס צו קלאָגען.	306
.206	די טייערע מתנה	307
.207	דער זייטיגער פערדינסטעל	308
.208	די מסירה	309
.209	פאר א טאַטען שעהמט מען זיך ניט	310
210	ברוגז געמאכט דעם גנב	311
.211	א שלעכטער צאָהלער	312
.212	צוויי אָרימע־לייט	313
.213	וואָס טויג איהם עטיקעטע?	314
.214	אייגענע און פרעמדע	316
.215	דער גוטער דאָקטאָר	317

164
אַן אָרימאַן׳ס גליק

א מלך האט געוואוינט אין א שטאדט וואס איז געווען בעזעצט דורכאויס פון בעלי מלאכה. און געוועהנליך, א בעל־מלאכה איז אן ארימאן, אבער דער מלך האט יעדען איינעם נעגעבען ארבייט און גוט בעצאהלט. און יעדער בעל־מלאכה איז געווארען רייך פון די ארבייט וואס ער האט געטאהן פאר׳ן מלך.

איינמאל איז דער מלך געגאנגען שפאציערען איבער׳ן שטאדט און זיינע אויגען האבען בעטראכט די פיין־ברוקירטע גאסען און די שעהנע הייזער. עס איז געווען דייטליך צו זעהן אז די איינוואוינער לעבען אלע בעקוועם און עס פעהלט זיי קיין זאך נים. אבער אזוי ווי ער געהט ווייטער, דערזעהט דער מלך אן אלטע הייזעל, א האלב־איינגעפאלענע חורבה, וועלכע איז געווען פערוואקסען מיט מאך, און פון אויבען א שטרויענער דאך, אין וועלכען די שטרוי איז געווען האלב צופוילט. דער מלך איז צוגעגאנגען נאהנט צו דער חורבה און האט אריינגעקוקט דורך א פענסטער. האט ער געזעהן אן ארימע פאר פאלק מיט קינדער, אלע האלב־נאקעט און בארפוס, און אין הויז איז נים געווען קיין מעבעל, אויסער א צובראכענער טיש מיט א פאר בענקלעך.

דער מלך האט שטארק רחמנות בעקומען אויף דעם ארימאן. ער איז אריינגעקומען און האט דעם ארימאן גע־פרעגט: „פארוואס ביזטו ארימער פון אלע מענשען פון דער שטאדט?“ האט דער ארימאן געענטפערט: „ווייל זיי אלע זיינען בעלי־מלאכה. יעדער איינער פון זיי האט א פרנסה

אין די הענד, אבער איך האב גארנישט און קען גארנישט. דערפאר בין איך געבליבען א דלפון, א קבצן."

וואס האט דער מלך געטאהן? ער האט צוזאמענגע־רופען זיינע בעסטע ארבייטער און האט צו זיי געזאגט: „איך וויל אז איהר זאלט מיר אויסבויען א הויז וואס זאל זיין עפּעס א נייעס, אזא וואס איהר האט נאך קיינמאל ניט געמאכט." האבען די ארבייטער געענטפערט: „צו מאכען עפּעס א נייעס איז זעהר שווער, ווייל די בעסטע פּלענער האבען מיר שוין אויסגענוצט."

„איך וועל אייך ערקלערען וואס איך וויל," האט דער קעניג געזאגט. „ביז יעצט האט איהר אלץ געבויט רייכע, גרויסארטיגע פּאלאסטען; יעצט וויל איך אז איהר זאלט מיר אויסבויען א הילצערנע הויז, וואס זאל אויסזעהן ווי די וואוי־נונג פון אן ארימען מענשען, א האלב־איינגעפאלענע חורבה, פערוואקסען מיט מאָה, און דער שטרויענער דאך זאל זיין פול מיט לעכער. אינווייניג זאלט איהר מיר מאכען א צו־בראכענעם טיש מיט א פּאר צופאלענע בענקלעך. אין הויז זאלען זיך געפינען גיפּסענע פיגורען, וואס זאלען פארשטעלען אן ארימע פאמיליע, האלב־נאקעט און בארפוס, און אלעס זאל זיין אזוי ריכטיג ווי אין לעבען."

זיינען די ארבייטער ארויס איבער'ן שטאדט זוכען א מאדעל, עס הייסט אזא ארימע הויז, וועלכע זיי זאלען קענען נאכמאכען. זיי האבען געפונען די ארימע הויז וואס דער מלך האט געזעהן, און די הויז איז זיי זעהר שטארק געפעלען געווארען, ווייל דאס איז געווען אזוי ריכטיג ווי דער מלך האט זיי פארגעשטעלט. האבען זיי פארגעשלאגען אז דער ארימאן זאל זיי די הויז פערקויפען. איז אנפאנג האט דער ארימאן געמיינט אז זיי לאכען פון איהם, אבער ווען זיי האבען איהם ערקלערט צו וואס פאר א צוועק זיי דארפען זיין חורבה, האט ער זיך ניט געפוילט צו בעטען א גוטען מקח.

די ארבייטער האבן איהם אבגעשאטען מיט גאלד פאר דער חורבה, און נאכדעם האבן זיי דעת ארימאן מיט זיין גאנצע הויז־געזינד געפיהרט צו א גרויסען קינסטלער, וועל־כער האט פון זיי נאכגעמאכט אזעלכע פיגורען ווי זיי, און דערפאר האט דער ארימאן ווידער בעקומען א סך געלד און איז זעהר רייך געווארען, ווייל דער גאנצער ציעל פון דעם סעניג איז געווען רייך צו מאכען דעם ארימאן.

נ מ ש ל

די הימלען זיינען די שעהנסטע פאלאסטען, די הויכע וועלטען בעקומען זייער השפעה פון דעם גרויסען מלך און זיי האבען אלעס. נאר דער מענש וואס וואוינט אונטען, אויף דער ניתעריגער ערד, איז ארים אין גייסט. האט דער איי־בערשטער געהייסען אז מען זאל פאר איהם בויען א משכן און אידען זאלען געבען גאלד און זילבער פאר'ן משכן, וואס איז הימעל האט עס גאר קיין ווערטה ניט, נאר דער צוועק איז, אז דער מענש זאל דערפאר בעקומען גוט בעלוינט פון הימעל.

165
אַ לעבען אָהן חשבון

אמאל איז געווען א סוחר, וואס האט געפיהרט א ניש־קשה'דיגען געשעפט, אבער ער האט ניט געקענט רע־כענען און האט ניט געוואוסט פון בוכהאלטעריע, נאר דער געשעפט האט זיך געדרעהט אהן חשבון.

איינמאל האט זיך געמאכט אז א גרויסער סוחר איז דער זעלבער שטאדט, וועלכער איז געווען זעהר רייך און האט געפיהרט זיין געשעפט מיט חשבון, מיט א בוכהאלטער,

האט באנקראטירט און די קרעדיטארען האבען צוגענומען אלעס וואס ער האט פערמאגט. ווען דער קלענערער סוחר האט זיך פון דעם דערוואוסט, האט ער גענומען ברעכען מיט די הענד און זיך שלאגען קאפ אן וואנד.

„וועה איז מיר!“ האט ער געזאגט. „ווען אזא גרוי־סער סוחר, וואס האט געפיהרט זיין געשעפט מיט חשבון, האט זיך ארויסגעוויזען צו זיין אן ארימאן, היינט ווי איז שוין איך, וואס איך בין א קליינער סוחר און האב מיין גע־שעפט געפיהרט אהן חשבון, בין איך דאך זיכער א קבצן און וועל זיכער האבען א שווארצען סוף!“

נמשל

ווען מיר זעהען גרויסע צדיקים, וואס לעבען מיט חשבון, ווערען בעשטראפט פאר זייערע זינד, היינט ווי דארפען מיר שוין, קליינע מענשעלעך, וואס לעבען אהן חשבון, מורא האבען פאר שטראף.

166

דער בלינדער גנב

אמאל איז געווען א בלינדער גנב, און כאטש ער האט ניט געקענט זעהן פלעגט ער אבטאהן די גרעסטע גנבות וואס די זעהענדיגע האבען ניט געקענט אבטאהן. איינמאל האט מען איהם געפרעגט: „ווי אזוי קענסטו אויסשטעלען דיין האנד עפעס צו לאטכענען? מילא אז די זעהסט ניט, זעהסטו ניט, אבער אנדערע זעהען דיך יא, היינט ווי האסטו קיין מורא ניט אז מען זאל דיך כאפען ביי דער גנבה?“

„איך וועל אייך ערקלערען ווי אזוי איך טוה,“ האט דער גנב געענטפערט. „איך ווייס אז איך האב א נאמען איז

שטאדט פאר א גרויסען גנב. אלע קענען מיך, אפילו קינדער אין די וויגען. און אז איך קום אריין אין א הויז, הער איך ווי מענשען זאגען: „אט איז ער געקומען, דער בלינדער גנב! אט איז ער געקומען עפעס לאטכענען.‟ ווייס איך אז דא געפינען זיך מענשען און איך טראג זיך אב מיט א ביטער הארץ. אבער ווען איך קום אריין אין א הויז און עס איז שטיל, קיינער זאגט גארנישט, קיינער רעדט גאר־נישט, דאן ווייס איך אז קיינער איז ניטא אין הויז, און דאן נעהם איך צו וואס נאר איך קען טראגען מיט זיך.“

נמשל

אזא גנב קען אבער אמאל מאכען א טעות. ער קען אריינקומען אין א הויז, און ווייל ער הערט קיינעם ניט ריידען מיינט ער אז קיינער איז אין הויז ניטא. אבער אין אמת'ן זיצט דארט איינער וואס האלט אן אויג אויף איהם און שווייגט, כדי דער גנב זאל מיינען אז קיינער איז ניטא און ער זאל דעם גנב קענען כאפען ביי דער האנד. אזא טעות האט געמאכט טיטוס הרשע. ווען ער איז אריין אין בית־המקדש און האט געזעהן אז דער אייבערשטער שווייגט, האט דער רשע געמיינט אז דער בעל־הבית, כביכול, איז אוועק פון דער היים, און ער האט גענומען בערויבען די כלי־קודש און טאהן מעשים תעתועים. עס איז איהם אבער ניט איינגעפאלען אז דער בעל־הבית האט געשוויגען און האט איהם געלאזט גנב'ענען, כדי איהם צו כאפען ביי דער האנד און איהם נאכדעם קענען בעשטראפען.

167
ווער האָט געצאָהלט מעהר?

איינער איז אריינגעקומען איז א קראם קויפען א זייגער. האט ער דארט געפונען נאך איינעם וואס האט געהאנדעלט א זייגער און האט פאר איהם בעצאהלט צוואנציג רענדלער. נאכדעם ווי יענער קונה איז ארויס, האט ער געזאגט צום קרעמער: „וויפיעל וועט איהר ביי מיר נעהמען פאר אזא זייגער?" האט דער קרעמער געענטפערט: „ביי אייך וועל איך נעהמען בלויז פופצעהן רענדלער."

האט ער צוגענומען דעם זייגער פאר פופצעהן רענד־לער, אבער ארויסגעהענדיג האט ער זיך גענומען פרעגען אזעלכע שאלות: זאל איך דענקען אז צוואנציג רענדלער איז דער ריכטיגער פרייז פון זייגער, האט יענער בעצאהלט דעם ריכטיגען פרייז און איך האב געכאפט א גרויסע מציאה. אבער זאל איך דענקען אז פופצעהן רענדלער איז דער ריכ־טיגער פרייז פון זייגער, האב איך ניט געכאפט קיין מציאה און יענער האט א סך איבערגעצאהלט.

נ מ ש ל

ווען מיר ווילען פערגלייכען אונזער לעבען צו דעם לעבען פון אונזערע עלטערען, קומט אונז אויס איבערצופרעגען די פראגע פון די חכמי התלמוד: „אם הראשונים כמלאכ׳ם אנו כבני אדם," אויב אונזערע עלטערען האבען זיך אויפגעפיהרט אזוי ווי מלאכים, זיינען מיר מיט אונזער אויפפיהר ניט מעהר ווי מענשען. „ואם הראשונים בבני אדם, אנו כחמורים," אבער אויב אונזערע עלטערען האבען זיך אויפגעפיהרט ניט מעהר ווי מענשען, זיינען מיר בלויז חמורים.

168
פאַר אַ גנב איז ניטאָ קיין שלאָס

אַמאָל זיינען געווען צוויי שכנים, ביידע אָרימע־לייט. איינער איז געווען אַ האָלצהעקער און דער אַנדערער איז געווען אַ גנב. דער האָט געהאַט טעכטער און דער האָט געהאַט טעכטער. אַז די מיידלעך זיינען אויסגעוואַקסען און געוואָרען כלה־מוידען, פלעגען דעם האָלצהעקערס טעכטער קריגען חתנים און חתונה האָבען, אָבער דעם גנב׳ס טעכטער פלעגען בלייבען זיצען.

זאָגט איינמאָל דער גנב צום האָלצהעקער: „זעה, דו ביזט דאָך אַזאַ אָרימאַן ווי איך, טאָ ווי קומט דאָס אַז דו גיבסט דיינע טעכטער נדן און דו מאַכסט פאַר זיי לייטישע חתונות, — וואו נעהמסטו דאָס געלד אויף דעם?“

האָט דער האָלצהעקער אַזוי דערצעהלט:

„איך בין זיך נוהג, אַז ווי אַ קינד ווערט ביי מיר געבוירען מאַך איך פאַר איהר אַ קליין קעסטעלע מיט אַ שלאָס אויף דעם, און פון אויבען אויף דער קעסטעלע אַ לעכעל, דורך וועלכע איך וואַרף אַריין יעדען טאָג אַ קליינע מטבע. וויפיעל נאָר איך קען אָבשפּאָרען, און ביז דער צייט ווען די מיידעל ווערט שוין אַ כלה־מויד קלייבט זיך אַז אַ היבשע סומע געלד. פאָלג מיר, טוה אַזוי ווי איך און קריג זיך אויך אַזאַ קעסטעל מיט אַ שלאָס און קלייב אין דעם נדן פאַר דיינע טעכטער.“

ווען דער גנב האָט געהערט די עצה האָט ער זיך צולאַכט. „וואָס טויג מיר אַ שלאָס,“ האָט ער געזאָגט. „וואָס פאַר אַ ווערטה האָט ביי מיר אַ שלאָס? און ווי וועל איך זיך קענען איינהאַלטען ניט אויפצוברעכען די קעסטעל ווען עס

זועט אויף דעם הייננעז א שלאם? גרויסע שלעסער האבעז ביי מיר קיין ווערטה ניט, היינט וואס א בעטרעף האט שויז אזא קליינינקער שלעסעל?"

נמשל

א פרומער איד, וועז ער גיט זיך א נדר, וועט ער עס האלטעז. אבער א רשע, ווי קעז ער האלטעז א נדר, אז אפילו די הארבסטע געזעצעז פון דער תורה פאלגט ער ניט?

169
די צווייי סוחרים

צוויי סוחרים זיינעז געוועז אין איין שטאדט. ביידע האבעז געהאנדעלט מיט די זעלבע סחורה. איינער פלעגט האנדלעז מיט זיין אייגענעם ביסעל קאפיטאל, און האט קיינ־מאל ניט געוואלט זיך דרעהעז דעם קאפ מיט לייהעז און בארגעז פון אנדערע מענשעז. דער אנדער סוחר האט גע־פיהרט א גרויסעז געשעפט, און אזוי ווי ער האט ניט געהאט גענוג אייגענעם קאפיטאל, פלעגט ער לייהעז געלד ביי פריינד און פלעגט אויך נעהמעז א סך סחורה אויף בארג.

איינמאל, אז דער קלענערער סוחר איז געוועז אין וועג, איז איהם אויסגעקומעז צו פערבלייבעז אויף דער נאכט אין אן אכסניא. ער האט אריינגעפיהרט זיין וואגעז אין הויף, געגעבעז זיין פערד א ביסעל היי און האבער, און נאכדעם ווי ער אליין האט עפעס גענומעז צו עסעז, האט ער זיך געלייגט שלאפעז.

ווי נאר ער האט זיך אוועקגעלייגט, האט זיך דערהערט א רעש פון שווערע רעדער און דער קלאפעז פון פערדישע

פיס. און באלד איז אריינגעקומען דער בעל־הבית פון דער אכסניא אין צימער און האט געזאגט צום סוחר: „זייט אזוי גוט, רב קרוב, שטעהט אויף און שלעפט ארויס אייער וואגען פון הויף, ווייל עס קומט א גרויסער סוחר מיט עטליכע וואגענס און פערד און ער דארף האבען דעם פלאץ. און איהר אליין וועט מוחל זיין ארויסציהען פון דעם צימער און איך וועל פאר אייך מאכען א געלעגער אויפ'ן בוידים, ווייל פון יענעם גרויסען סוחר לייז איך זעהר פיעל."

אז דער קליינער סוחר איז ארויס אין הויף האט ער דערזעהן ווער דאס איז אנגעקומען. דאס איז געווען יענער סוחר, וואס פיהרט זיינע גרויסע געשעפטען מיט פרעמדע געלד און אויף בארג, און פאר יענעם האט ער דאס געדארפט מאכען פלאץ. ער האט אבער געמאכט א שווייג און נית געזאגט קיין ווארט, כאטש אין הארצען האט עס איהם שטארק פערדראסען.

אין א צייט ארום האבען די קרעדיטארען פון דעם גרויסען סוחר אנגעהויבען צו מאהנען זייער געלד און איהם שטארק צו דריקען, און אזוי ווי ער האט נית געהאט מיט וואס צו בעצאהלען זיינע חובות, האבען איהם די קרעדיטארען פערקלאגט און ער האט געמוזט זיצען אין תפיסה. גוטע פריינד האבען זיך אויף איהם מרחם געווען און זיינען ארום קלייבען פאר איהם נדבות, אום איהם צו בעפרייען. און אזוי ווי די גוטע פריינד זיינען ארומגעגאנגען זיינען זיי אויך אריין צו דעם קלענערען סוחר, וועלכער האט אמאל געמוזט אבטרעטען זיין פלאץ אין אכסניא פאר דעם גרויסען סוחר. און ווען דער קלענערער סוחר האט אויסגעהערט די געשיכטע און זיך דערוואוסט וואס מיט יענעם סוחר איז געווארען, האט ער אויסגערופען: „געבענשט זאל זיין דער אייבערשטער, וואס האט אין מיר אריינגעגעבען א ווילען צו זיין צופריעדען מיט דעם וואס איך האב און נית צו פערלאנגען קיין פרעמדעס!"

נ מ ש ל

ווען משיח וועט קומען און דער אייבערשטער וועט משפט'ן די גאנצע וועלט, וועלען די חיות, בהמות און אלע שטומע בעשעפענישען זיך פרעהען וואס זיי זיינען פער־בליבען געמיין און ארים אין פערשטאנד, און צוליעב דעם האבען זיי ניט געדארפט טראגען אויף זיך אזא גרויסע פער־אנטווארטליכקייט ווי דער מענש.

170

ניט גַעווּעֶן וואָס מַקנא צו זיין

צוויי מענשען זיינען אמאל געפאהרען אין איין וועג. איינער איז געפאהרען אין א לייכטער קארעטע, וואס איז געווען געשפאנט מיט צוויי גוטע, שטארקע פערד, אזעלכע וואס קענען גוט לויפען; דער אנדערער איז געפאהרען אין אן איינפאכען וואגען און עס האט איהם געשלעפט אן אלטע, אויסמאטערטע קליאטשע, קוים וואס זי האט זיך גערירט.

עס פערשטעהט זיך אז דער וואס האט זיך געשלעפט אין דעם פראסטען וואגען מיט דער קליאטשע האט מקנא געווען יענעם וואס איז געפאהרען שנעל מיט די טייערע פאר פערד. דאס איז אבער געווען גאר אין אנהויב פון דער רייזע, אבער שפעטער, נאכדעם ווי דער מיט די שנעלע פערד איז שוין אוועק ווייט, גאנץ ווייט, האט דער וואס איז געפאהרען מיט דער אלטער קליאטשע אויסגעפונען אז ער, אזוי ווי יענער, האבען ביידע פערבלאנדזשעט און זיינען אוועק ניט אין דעם ריכטיגען וועג. האט ער זיך געפרעהט מיט דעם וואס ער האט ניט פיעל צו פאהרען צוריק אום צו קומען אויפ'ן ריכטיגען וועג, אבער יענער, וואס איז שוין

אוועק גאַנץ ווייט, וועט האָבען אַ לאַנגען וועג צו קומען צוריק.

נ מ ש ל

עס טרעפט אַמאָל אַז דער צדיק איז אַ ווײַלע מקנא דעם רשע וואָס ער לעבט אַזוי בעקוועהם און שטופּט זיך דורך די וועלט אַזוי גלאַט, אָהן צרות, אָהן שוועריגקייטען. אָבער דערפאַר אַז דער צדיק בעגעהט אַמאָל אַ פעהלער, איז איהם לײַכטער צו קומען צוריק אויף דעם ריכטיגען וועג, ווי דעם רשע, וועלכער פערפאָהרט שוין צו ווייט.

171
ווען עס פעהלט דער פּינטעלע

אַ בעריהמטער אַרכיטעקט האָט בעקומען צוגעשיקט פון אַן אַנדער אַרכיטעקט, אין אַ ווייטער לאַנד, אַ פּלאַן פאַר אַ גרויסען פּאַלאַסט. האָט דער אַרכיטעקט געגעבען איינעם פון זיינע געהילפען, אַז ער זאָל פון דעם פּלאַן מאַכען אַ קאָפּיע. דער געהילף האָט די קאָפּיע געמאַכט און האָט עס דערלאַנגט צו זיין בעל־הבית. דער אַרכי־טעקט האָט די קאָפּיע גוט בעטראַכט. אַלעס איז געווען פּינקטליך קאָפּירט, אָבער אין דעם פונדאַמענט האָט געפעהלט אַ קליינינגקייט — אַ פּינטעלע. האָט דער אַרכיטעקט גענומען שרייען און זיך בייזערען אויף זיין געהילף פאַר דעם פעהלער.

„איך פערשטעה ניט,“ האָט דער געהילף געענטפערט, „צוליעב אַזאַ קליינע פּינטעלע געפעלט אייך שוין ניט דער גאַנצער פּלאַן?“

„דו, נאַר איינער!“ האָט דער אַרכיטעקט אויסגערופען. „אויפ’ן פּלאַן איז דאָס בלויז אַ פּינטעלע, אָבער אַז עס קומט

צו בויען דעם פּאַלאַסט איז דאָס אַ וויכטיגער טייל פון דעם פונדאַמענט. און אַט צוליעב דעם וואָס עס פעהלט איין פּינטעלע, קען די גאַנצע געביידע זיין אַ דורכפאַל."

נ מ ש ל

דער אייבערשטער האָט בעשאַפען פיעלע גרויסע וועל־טען, און ער האָט אויך בעשאַפען דעם מענשען, וועלכער איז אַ קליינע וועלט, אַ „עולם קטן," וואָס ענטהאַלט אין זיך אין אַ פערקלענערטער מאָס אַלעס וואָס עס געפינט זיך אין די גרויסע וועלטען. און ווען דער מענש זינדיגט ווערט אין איהם אַ פּגימה — עס פעהלט אַ פּינטעלע, און צוליעב דעם וואָס עס פעהלט אַ פּינטעלע אין דער קליינער וועלט, קען חרוב ווערען אַ גרויסע וועלט.

172
דער פייפעל

זיבען יאָהר איז אַ זיידענער יונגערמאַנטשיק געזעסען ביי זיין שווער אויף קעסט. און נאָכדעם, אַז ער איז פון קעסט אַראָב, האָט ער זיך אַוועקגעלאָזט איבער דער וועלט זיכען עפּעס אַ פּרנסה, אָדער אַ שטעלע. אַ ביסעל געלד האָט ער אפילו געהאַט ביי זיך, אָבער, אַזוי ווי ער האָט קיין מסחר קיינמאָל ניט געלערנט, האָט ער ניט געוואוסט פאַר וואָס זיך צו נעהמען.

איינמאָל קומט ער אַז אין אַ גרויסער שטאָדט, איז דאָרט צו יענער צייט געווען אַ שריפה. מענשען זיינען גע־לאָפען פון אַלע זייטען און עס האָט זיך געטומעלט, אָבער דער יונגערמאַן האָט דאָס ווייניג בעטראַכט, ווען ער האָט זיך פעראינטערעסירט אין אַ מאָדנער סצענע, וואָס ער האָט

נאך אויף זיין לעבען ניט געזעהן. אויף א הויכען טורעם איז געשטאנען א מאן און געבלאזען אין א פייפעל, געבלאזען שטארק און נאכאנאנד. און ער האט געבלאזען אזוי לאנג, ביז עס האט אויפגעהערט צו ברענען.

„אי,“ זאגט דער יונגערמאן, „וואס פאר א טייערער פייפעל דאס איז! אז מען בלאזט אין איהם ווערט דער גרעסטער פייער אויסגעלאשען. איך וועל אבקויפען דעם פייפעל און מיט דעם מאכען א געשעפט. וואו עס וועט זיין א שריפה, וועל איך בלאזען אין דעם פייפעל און די שריפה פערלעשען, און מען וועט מיך דערפאר אבגילטען!“

האט ער אנגעבאטען דעם מאן מיט דער פייפעל, אז ער זאל איהם דאס פערקויפען פאר א גוטען פרייז. און דער בלאזער האט עס איהם פערקויפט.

דער יונגערמאן איז געקומען אהיים זעהר פרעהליך און האט דערצעהלט אז עס האט זיך איהם געמאכט א זעהר גוטער געשעפט, אבער דערווייל קען ער נאך ניט אויסזאגען וואס דאס איז.

א קורצע צייט שפעטער האט אויסגעבראכען א פייער אין דער שטעדטעל וואו דער יונגערמאן האט געוואוינט. האט ער ארויסגענומען דעם פייפעל, האט זיך אוועקגעשטעלט אין מיטען גאס און האט גענומען בלאזען. האט ער גע־בלאזען און געבלאזען אזוי לאנג ביז ער איז פערמאטערט געווארען בלאזענדיג, אבער דער פייער האט ארומגענומען די שטעדטעל פון אלע זייטען און מעהר ווי א העלפט פון די הייזער זיינען חרוב געווארען ביז'ן גרונד.

זעהענדיג אז דער פייפעל האט ניט געהאלפען, איז דער יונגערמאן געפאהרען צוריק אין יענער שטאדט, וואו ער האט דעם פייפעל געקויפט, האט אויסגעזוכט דעם וואס האט עס איהם פערקויפט און געזאגט:

„גיב מיר צוריק מיין געלד. דער פייפעל איז א שווינדעל.

ביי אונז איז געווען אַ שריפה, איך האָב געבלאָזן, דער פּייפעל האָט אָבער ניט געהאָלפן."

„שוטה איינער!" האָט יענער אויסגערופן. „דער פּיי־פעל קען קיין פייער ניט לעשן. ער איז געמאַכט געוואָרן צו רופן די פייער־לעשער, אַז זיי זאָלן קומען און לעשן. אויב אין דיין שטעדטעל זיינען ניטאָ קיין פייער־לעשער, קען דער פּייפעל גאָרניט העלפן."

נ מ ש ל

דער שופר איז אַ מיטעל צו מאַכן שטום דעם שטן. אָבער די וואָס מיינען אַז דער שופר אַליין איז דער מיטעל און קיין תשובה דאַרף מען ניט טאָהן, האָבען אַ גרויסען טעות.

173
די בעסטע אכסניא

אַ רייכער סוחר פון אַ גרויסער שטאָדט איז דורכגע־פאָהרען אַ קליין שטעדטעל און איהם איז דאָרט אויסגעקו־מען צו נעכטיגען. איז ער אַריינגעפאָהרען אין אַ הויז מיט אַ שילד אויפ'ן טהיר וואָס האָט אָנגעצייגט אַז דאָס איז אַן אכסניא, און האָט זיך דאָרט אָבגעשטעלט. ווען ער האָט דאָרט בעטראַכט די צימערען האָט ער געזעהן אַ שרעקליכען דלות. און ווען מען האָט איהם דערלאַנגט עסען און ער האָט געזעהן די צובראָכענע טעלער און די צובויגטע לעפעל, גאַ־פעל און מעסער און דעם אָרימען מאָהלצייט מיט די פער־דאַרטע ברויט, האָט איהם אָבגענומען דער אַפּעטיט. ער האָט ניט געוואוסט צי די גאַנצע שטעדטעל איז אַזוי אָרים, אָדער ער איז אַריינגעפאָהרען אין אַזאַ אכסניא. האָט

ער איבערגעלאָזט זיינע זאַכען און איז אַרויס איבער'ן שטעדטעל זוכען א בעסערע אכסניא, אָבער יעדען איינעם וועמען ער האָט געפרעגט, „וואו איז דאָ א גוטע אכסניא ?“ האָט איהם געענטפערט : „איהר זוכט א גוטע אכסניא ? אָט דאָרט, אויף יענער גאַס, איז די בעסטע אכסניא אין דער וועלט. צימערען אַזוי ווי ביי א קיסר און עסען פון כל טוב, מאכלי מלכים !“

די אכסניא וואָס זיי האָבען איהם רעקאָמענדירט איז טאקע געווען די אין וועלכער ער איז פערפאָהרען. דאַן האָט דער סוחר פערשטאַנען אז די גאַנצע שטעדטעל בעשטעהט פון גרויסע אָרימע לייט, דליתים, נעבעך, וואָס ווייסען ניט פון בעסערס.

נ מ ש ל

דעם מענשען'ס בעגריף פון לוקסוס און וואוילטאָג איז לויט די סביבה אין וועלכער ער לעבט.

174

אַ פעהיגער מענש

ביי א גרויסען סוחר האָט פאַר יאָהרען לאנג געדיענט א משרת אין זיין געשעפט. ווען דער משרת איז שוין גע־וואָרען אַלט, האָט דער סוחר צוגענומען נאָך א משרת, א יונגען מאַן, און ער האָט איהם געצאָהלט דריי מאָל אַזוי פיעל ווי ער פלעגט צאָהלען דעם אַלטען משרת. דער אַלטער האָט פאַר א לאַנגע צייט די זאַך געשטיקט ביי זיך אין האר־צען, אָבער איינמאָל אז עס האָט איהם שטאַרק אָנגעוויי־טאָגט, האָט ער זיך ניט איינגעהאַלטען און האָט געפרעגט דעם בעל הבית : „זאָגט מיר, איך בעט אייך, מיט וואָס איז

אט דער יונגער שנעק בעסער פון מיר? איך ארבייט שוין ביי אייך באלד 30 יאָהר, און ער איז דאָ ערשט צוויי חדשים. קריגט ער דריי מאָל אזוי פיעל געהאלט ווי איך.“

„איך וועל דיר באלד ציינען פארוואָס איך צאָהל איהם מעהר,“ האָט דער סוחר גענטפערט. „אָבער דערווייל, זיי אזוי גוט, געה ארויס אין גאָס, דאָרט ציהען זיך עטליכע פוהרען אין וועג. פרעג נאָך וואָס דאָס זיינען פאר פוהרען.“ דער אלטער איז ארויס און איז באלד צוריקגעקומען מיט א תשובה: „די פוהרען פיהרען האלץ.“

„וואָס איז דאָס פאר א האָלץ?“ האָט דער סוחר גע־וואלט וויסען.

דער אלטער איז ווידער ארויס אין גאָס פרעגען און איז צוריקגעקומען מיט א בעריכט: „א טייל פון די האָלץ איז צו בויען הייזער, און א טייל צו מאכען מעבעל.“

„צו וועמען געהערט די האָלץ?“ האָט דער סוחר גע־פרעגט.

איז דער אלטער ארויס א דריטען מאָל און האָט גע־בראכט דעם נאָמען פון דעם סוחר צו וועמען די האָלץ האָט געהערט.

„יעצט זעץ זיך אוועק דאָ און איך וועל דיר עפּעס ציינען,“ האָט דער בעל־הבית געזאגט.

דער בעל־הבית האָט צוגערופען דעם נייעם משרת און האָט איהם געהייסען ארויסגעהן אין גאס און אויסגעפינען, וואָס זיינען דאָס פאר פוהרען וואָס פאָהרען דאָרט. דער משרת האָט זיך א ביסעל געזאמט, און אז ער איז צוריק ארויין האָט ער אבגעגעבען אויף איין מאָל א פולען בעריכט: די פוהרען פיהרען האלץ, א טייל איז פאר בויען הייזער און א טייל צו מאכען מעבעל. די האלץ געהערט צו יענעם און יענעם סוחר. אזוי פיעל האָט ער בעצאָהלט פאר די האָלץ, אזוי פיעל וועט ער האבען הוצאות ביז ער וועט עס ברייננען צום אָרט און ער האָפט צו בעקומען אזא און אזא מקח.

„יעצט," האט דער סוחר געזאגט צום אלטען משרת, „קענסטו זעהן דעם אונטערשייד צווישען איהם און דיר. מיט איין גאנג האט ער אויסגעפונען מעהר ווי דו האסט אויסגעפונען אין דריי מאל געהן. נו, איז ער ניט ווערטה דריי מאל אזוי פיעל געהאלט ווי דו?"

נמשל

מיט א פעהיגען מענשען איז גוט זיך צו שאפען.

175
ער וואקסט א דלפון

אין א גרויסער שטאדט איז געווען א האטעל וואס איז געווען דער גרעסטער און רייכסטער פון אלע האטעלען. דארט האט אימער געשפיעלט מוזיק און זינגערס האבען דארט גע־זונגען. די בעסטע עסענס און די טייערסטע ווייגען פלעגט מען דארט סערווירען. איינשטעהן פלעגען דארט גראפען, פרינצען און מיליאנער׳ען, וועלכע האבען געקענט גוט בע־צאהלען פאר אלע לוקסוסען. פאר עטליכע שטונדען פער־נכינען איז דעם האטעל פלעגט מען דארפען אבצאהלען א גרויסע סומע געלד.

איינמאל איז אין דעם האטעל איינגעפאהרען א אידי־שער סוחר. וואס פלעגט אפט קומען אין דער שטאדט וועגען געשעפט. אימער פלעגט ער איינשטעהן אין די קלענערע אכסניות, אבער דיזען מאל איז ער איינגעפאהרען גראדע אין דעם מיליאנערסקען האטעל. האבען די שטאדט־לייט געזאגט צווישען זיך: „ער מוז זיין א גרויסער גביר!" האט איינער, א קלוגער מאן, געענטפערט: „ניין, ער איז אן אריםאן."

„אבער ווי קען דאס זיין?“ האבען די שטאדט־לייט זיך נעוואונדערט. „א מענש וואס איז ארים קען אזוי פיעל געלד ניט אויסגעבען.“

„יעצט איז ער אפילו רייך,“ האט דער חכם ערקלערט, „אבער אז ער וואַרפט זיך אזוי מיט זיין געלד קענט איהר זיין זיכער אז ער וואקסט א דלפון!“

נ מ ש ל

א נגיד וואס לעבט אהן חשבון איז א קאנדידאט אויף א קבצן.

176
דעם איידים'ס טענה

איינער האט ביי זיך ערצויגען א פלימעניק, וועלכער איז געווען א יתום, אהן א טאטען און אהן א מאמען. ווען דער אינגעל איז אויסגעוואקסען און איז געווארען א חתן־בחור, האט דער פעטער אנגעהויבען צו זוכען פאר איהם א שידוך. רופט זיך אב איינער א פריינד: „וואס דארפסטו זוכען פאר איהם א שידוך מיט פרעמדע? דו אליין האסט דאך א טאכטער א כלה־מויד, טא מאך איהר חתונה מיט דיין פלימעניק.“

דעם פעטער איז די עצה געפעלען געווארען און ער האט אזוי געטאהן. נאך דער חתונה איז דער איידים אוועק אויף א שלעכטען וועג. ער האט זיך אריינגעלאזט אין שכרות און צולאזענקייט. און ווען ער פלעגט קומען אהיים שפעט ביינאכט פלעגט ער שלאגען זיין ווייב. די יונגע ווייבעל האט דערצעהלט איהרע צרות צו איהר פאטער. דער פאטער איז געווארען א צוקאכטער. ער האט געכאפט דעם איידים

פאַר'ן קאַרק און האָט איהם אַוועקגעשלעפּט צום רב, און דאָרט האָט ער איהם געהייסען געבען גט. דער יונגערמאַן האָט אויסגעבראָכען מיט אַ געוויין און גענומען בעטען ביי זיין שווער: „אמת, איהר זייט גערעכט, אָבער פערגעסט ניט אַז איך בין אייך ניט קיין פרעמדער. איך בין אייער בלוט און פלייש, און איהר דאַרפט אויף מיר אויך האָבען מיט־לייד. און אַז איהר וועט מיך פערטרייבען פון אייער הויז, וואו וועל איך געהן און וואו וועל איך זיך אַהינטאָהן? . . .“

נ מ ש ל

דאָס איז אַ משל געגען דער טענה וואָס אידען האָבען צום רבונו של עולם, „הנשמה שלך והגוף פעלך.“ עס איז אמת, רבונו של עולם, אַז דו דאַרפסט זיך אַננעהמען פאַר די נשמה, וואָס איז דיין קינד און וועלכע מיר האָבען ניט גוט געהאַלטען, אָבער פערגעס ניט אַז הגוף פעלך, דער גוף איז אויך אַ שטיקעל קרוב מיט דיר. דאַרום שייד אונז ניט פון דער נשמה, נאָר „חוסה על עמלך,“ האָב מיטלייד מיט דיין אייגענער שאַפונג.

177
ניט דער ריכטיגער וואונש

אַ גאַנצע קאָמפּאַניע אָרימע־לייט, וואָס זיינען אָרומ־געגאַנגען פון שטאָדט צו שטאָדט, האָבען זיך אָבגעשטעלט אין אַ דאָרף, אין דער הויז פון אַ רייכען ישוב'ניק, אַ מכנים אורח, ביי וועמען זיי פלעגען אימער קריגען אַ גוטען און זאַטען מאַהלצייט. צום אונגליק איז דער בעל־הבית ניט געווען אין דער היים און די משרתים, וועלכע האָבען גע־וואוסט אַז מען דאַרף די שלעפּער געבען צו עסען, האָבען

זיי נעגען א מאהלצייט, אָבער זעהר א קארגען. און אזוי ווי די אָרימע־לייט זיינען געווען שטארק הונגעריג און עסען איז ניט געווען פיעל, איז געוואָרען צווישען זיי א כאפעריי, און וועמען עס איז אָנגעקומען ווייניג און וועמען גארנישט.

האָט איינער, וועמען עס איז גאָרנישט אָנגעקומען, גע־זאָגט צו די אנדערע:

„הלואי וואָלט יעצט אָנגעקומען דער בעל־הבית, וואָלט איהר זעהן וואָס פאר א פסק איהר וואָלט געהאָט פון איהם דערפאר ווייל איהר האָט אַלעס צוכאַפּט און מיר גאָרנישט איבערגעלאָזען! איך וויים וואָס פאר א גוטער מענש ער איז און ווי ער קען קיין עולה ניט צוזעהן."

„דו, שוטה איינער!" ענטפערט איהם אַן אנדער אָרי־מאַן. „הלואי וואָלט ער נאָר קומען, וואָלט דיר געווען פער־שפּאָרט זיך צו קלאָגען פאר איהם אויף אונז, דען ער וואָלט גלייך געהייסען אַז מען זאָל אונז געבען עסען און טרינקען, אַז עס זאָל זיין גענוג פאר אַלעמען."

נמשל

ווען איין איד טהוט דעם אנדערען אַן עולה צוליעב אָרימקייט, אָדער ווייל זיין געשעפט געהט איהם שלעכט, שרייט דער אנדערער צו דעם אייבערשטען און קלאָגט אויף יענעם און בעט אויף איהם א שטראָף. עס וואָלט אָבער בעסער געווען אַז אַלע אידען גלייך זאָלען בעטען דעם רבונו של עולם, אַז ער זאָל זיי אַלעמען געבען פּרנסה מיט א פולער האַנד און זיי זאָלען ניט זיין געצוואונגען צו פערנעהמען עפּעס איינער ביים אנדערען.

178
ווען אַ פּאָטער פרעהט זיך

איינער האָט געהאַט אַ סך קינדער, איז די גרעסטע צאָהל פון זיי אויסגעשטאָרבען און עס זיינען ביי איהם גע־בליבען גאַנץ ווייניג קינדער. האָט ער יעדען איינעם גע־געבען אַ הויז און אַ מחיה, און אויסער דעם פלעגט ער איינ־מאָל אין יאָהר מאַכען פאַר זיי אַ יום־טוב. די קינדער פלעגען זיך צוזאַמענקומען ביי איהם אין הויז, וואו עס איז געווען אָנגעגרייט אַ גרויסער מאָהלצייט, און דער פאָטער פלעגט יעדען איינעם פון זיינע קינדער און קינדס־קינדער געבען שעהנע מתנות.

איינמאָל האָט דער פאָטער אויסגעשיקט איינלאַדונגען צו זיינע קינדער, אַז זיי זאָלען צו איהם קומען אויף דעם יעהרליכען מאָהלצייט אין אַ בעשטימטען טאָג, זיינען די קינדער ניט געקומען אַלע צוזאַמען, נאָר יעדער איינער אין אַן אַנדער טאָג. האָט עס דעם פאָטער פערדראָסען און ער האָט דאָס די קינדער אויסגערעדט. האָבען די קינדער גע־פרעגט: „וואָס אַרט דאָס דיך, צי מיר קומען אַלע אויף אַמאָל, אָדער בעזונדער? וואָס איז דער אונטערשיעד?“ האָט דער פאָטער געענטפערט:

„עס איז ביי מיר יאָ אַן אונטערשיעד, און טאַקע אַ גרויסער אונטערשיעד. דער צוועק פון דעם וואָס איך לאַד אייך איין צו מיר, אַלעמען צוזאַמען, איז אַ טאָפּעלטער: ערשטענס, האָב איך אייך סתם ליעב, אַזוי ווי אַ פאָטער האָט ליעב זיינע קינדער; צווייטענס, איז מיין ליעבע צו אייך אַ גרעסערע ווי די געוועהנליכע פאָטערליעבע, ווייל איהר זייט מיר פערבליבען אַ גאַנץ קליינע צאָהל פון פיעלע. און

דערפאר קען מיין שמחה זיין גרויס נאר דאן, ווען איהר קומט זיך צונויף אלע צוזאמען. אבער ווען איהר קומט איינציגווייז, קען איך די צווייטע סארט ליעבע גאר ניט פיהלען און מיין שמחה איז צושטערט.“

נמשל

אזוי איז מיט אונז, אידען. ווען מיר דאווענען אינציג־ווייז, אדער אין קליינע מנינים'לעך, איז דאס ביים איבער־שטען ניט אנגענומען אזוי גוט, ווי אז מיר קלייבען זיך צוזאמען אין א גרויסער קהלה.

179

אריינגעלעגט א תירוץ אין מויל

א איד אן עושר, וועלכער האט געהאט א טאכטער, האט זיך משדך געווען מיט א פיינעם בחור, א וואויל־לערנער, פון א שעהנער משפחה, אבער ניט קיין רייכע. דעם חתן'ס פאטער האט אויף זיך גענומען צו בעקליידען זיין זוהן ווי געהעריג איז, און ווי עס פאסט זיך פאר א רייכען מאן'ס אן איידים. האט ער איהם געקויפט אלעס וואס ער האט געדארפט: קליידער, שיך און אונטערוועש, און האט אויף דעם אויסגעגעבען זיין גאנצע געלד, און ווען עס איז גע־קומען צו קויפען אן אויבערמאנטעל פאר'ן זוהן, האט ער שוין מעהר קיין געלד ניט געהאט.

איינמאל האבען זיך די צוויי מחותנים בעגעגענט אין גאס. האט דער רייכער מחותן געזעהן אז דער ארימער מחותן איז זעהר אומעטיג און זעהט אויס צובראכען. פרעגט ער איהם: „וואס איז אייך געשעהן, מחותן?“ האט איהם יענער געענטפערט: „איך האב שטארק צער פון דעם וואס

איך קען מיין זוהן ניט געבען אַלעס וואָס איך האָב צוגע־זאָגט. איך האָב איהם שוין איינגעקויפט אַלע קליידער, אָבער אויף אַן אויבערמאַנטעל איז שוין ביי מיר מעהר קיין געלד ניט געווען, קרענקט עס מיך וואָס מיין זוהן וועט מוזען געהן צו דער חופה אָהן אַן אויבערמאַנטעל."

„זאָל דאָס זיין אייער לעצטע דאגה," האָט איהם גע־טרייסט דער רייכער מחותן. „אין וועלכען שלחן ערוך שטעהט עס געשריבען אַז אַ חתן מוז געהן צו דער חופה דוקא אין אַן אויבערמאַנטעל? עס וועט זיין גוט אָהן אַן אויבער־מאַנטעל."

דער אָרימער מחותן האָט איהם געדאַנקט און איז אַוועק.

ווען עס איז געקומען די צייט פון דער חתונה איז דעם חתן'ס פאָטער געקומען צו דער כלה'ס פאָטער און האָט געזאָגט: „יעצט איז שוין צייט אַז איהר זאָלט איינליינען די טויזענד רענדלעך נדן. לאָמיר אויסקלייבען אַ שליש און ביי איהם איינליינען דאָס געלד."

„עס וועט גוט זיין אָהן נדן אויך," האָט דער רייכער מחותן געענטפערט. „אין וועלכען שלחן ערוך שטעהט עס אַז איך דאַרף דוקא געבען טויזענד רענדלעך נדן? מען קען שטעלען אַ חופה אָהן נדן."

„ס'טייטש?" האָט דער אָרימער מחותן גע'טענה'ט. „איהר האָט זיך דאָך מתחייב געווען צו געבען נדן. און ווי קענט איהר יעצט זאָגען אַז עס מאַכט ניט אויס ווען אפילו אָהן נדן?"

האָט דער רייכער מחותן געענטפערט: „פאַרוואָס דאַ־מאָלס, ווען איך האָב אייך געזאָגט אַז עס מאַכט ניט אויס אויב איהר וועט אייער זוהן ניט קויפען קיין אויבערמאַנטעל, זיינען מיינע רייד ביי אייך געווען זעהר גוט אָנגעלייגט?..."

איז דער אָרימער מחותן אַוועק זיפצענדיג און קלאָגענ־דיג: „צוליעב אַן אויבערמאַנטעל האָב איך מיין זוהן שאַדען געטאָהן אויף טויזענד רענדלעך!"

נמשל

א סך מענשען זעהען נאָר די עוולות וואָס מען טוהט זיי, אָבער וואָס זיי טוהען צו אנדערע, דאָס זעהען זיי נים.

180

די פורים סעודה ביים רב

אין א געוויסער שטאָדט איז געווען א רב, וואָס א חוץ דעם וואָס ער איז געווען א גרויסער גאון, איז ער אויך געווען זעהר רייך, דער רייכסטער אין שטאָדט. דאָך האָט ער זיך געפיהרט מיט אַלע מנהגים אזוי ווי א געוועהנליכער רב. פורים איז געווען דער מנהג דאָס אַלע בעלי־בתים פלעגען איהם שיקען שלח מנות, גוטע זאכען צום עסען, וויין צום טרינקען און דערצו אויך געלד, ווער פיעל און ווער ווייניג. א מנהג איז דאָך א מנהג, סאי דער רב דארף דאָס געלד, אָדער ער דארף עס נים, און אין אָווענד פלעגען אַלע בעלי־בתים זיך צוזאמענקומען ביי דעם רב אין הויז צו דער סעודה און פערברענגען גאַנץ שעהן, יום־טוב'דיג.

אין דער שטאָדט איז געווען איינער א בעוואוסטער קמצן, א קאַרגער און א שלעכטער מענש, וואָס האָט פיינד געהאט צו געבען. נאָר דיזען פורים איז איהם איינגעפאַלען אז ער וועט אויך שיקען דעם רב שלח מנות און נאָכדעם קומען צו איהם, צו דער סעודה. האָט ער דעם רב צוגעשיקט עטליכע קליינע מטבעות און איז נאָכדעם געקומען צו איהם אין הויז.

דער קאַרגער מענש זעהט ווי דער רב נעהמט אויף אַלע־מען מיט גרויס פריינדליכקייט, נאָר אויף איהם קוקט ער זיך ווייניג אָרום. וואַרט ער און וויל זעהן וואָס דאָ וועט זיין.

א ווײלע שפּעטער בעפרײט זיך דער רב אויף א ווײלע פון זײנע געסט און רופט אַרײן דעם קאַרגען אין א זײטיגען צי־מער, גיט איהם צוריק זײנע עטליכע מטבעות וואָס ער האָט געשיקט שלח מנות און זאָגט צו איהם: „דאָ האָט איהר אײער געלד."

זאָגט דער קאַרגער: „איך פערשטעה גאַנץ גוט, רבי, וואָרום איהר ווילט ניט אָננעהמען מײן מתנה. א יהר דענקט דאָס ווײל איך בין אַזוי קאַרג פערגין איך אײך ניט און גיב דאָס אײך ניט מיט'ן פולען האַרצען. אָבער וואָס דאַרף אײך אַרען וואָס בײ מיר איז אין האַרצען? מײנע א מטבע געהט אין מאַרק אַזוי גוט ווי פון יענע וואָס זיצען דאָרט."

ענטפערט דער רב: „איהר ווײסט דאָך גוט אַז איך בין רײך גענוג און אַז איך דאַרף קײנעמס געלד ניט. נאָר דער עיקר כוונה וואָס איך נעהם אַז פון יעדען דאָס ביסעל געלד וואָס ער שיקט, איז ווײל איך ווײס אַז זײ זײנען מיר אַלע איבערגעגעבען, מיט'ן גאַנצען האַרצען, און זײ ווילען פערשאַפען א נחת רוח זיך און מיר, און דערפאַר לאָד איך זײ נאָכדעם צו דער סעודה, אום אַרויסצוצײגען מײן ליעב־שאַפט צו זײ. אָבער דו, וואָס אין דײן גאַנצען לעבען האָסטו ניט געפיהלט קײן פרײנדשאַפט פאַר קײנעם און די עטליכע מטבעות וואָס דו האָסט מיר געשיקט איז בלויז דערפאַר ווײל דו שעהמסט זיך פאַר לײטען, און דו מײנסט דערמיט יוצא זײן פאַר דער וועלט, ווײל איך דיר זאָגען אַז איך דאַרף ניט אַזא מתנה וואָס קומט ניט פון האַרצען. איך נויטיג זיך דען אין דײן געלד? דו ווײסט דאָך אַז איך האָב מעהר פאַר דיר!"

נמשל

דער נמשל איז געגען די רשעים וואָס גיבען אַמאָל צדקה, ניט ווײל זײ האַלטען פון דער מצוה פון העלפען אַן אָרימאַן, נאָר ווײל זײ ווילען זיך אויספּײנען פאַר לײטען,

אדער זיי מיינען מיט דעם זיך איינצוקויפען אין פריינדשאפט מיט דעם רבונו של עולם. אט צו דיזע רשעים זאגט דער רבונו של עולם: „איך דארף ניט האבען אייער צדקה. לי הכסף ולי הזהב, איך בין רייכער פון אייך. ביי מיר איז דער עיקר די כוונה, די גוטע הארץ.“

181
דער ארימער בעל חוב

א גרויסער סוחר וואס פלעגט פערקויפען זיין סחורה אויף בארג צו פערשיעדענע סוחרים, אין פערשיעדענע שטעדט, איז איינמאל ארויסגעפאהרען איבער דער מדינה אויפצומאהנען געלד וואס איהם האט געקומט פאר סחורה. זיין שטייגער איז געווען, אז ער פלעגט קומען אין א שטאדט פלעגט ער זיך אבשטעלען אין דעם בעסטען האטעל, לויט זיין כבוד, און ער פלעגט ארויסשיקען זיין משרת צו רופען זיינע סוחרים אז זיי זאלען קומען צו איהם אין האטעל און דארט איהם אויסצאהלען וואס זיי זיינען איהם שולדיג.

איינמאל אז ער האט זיך אבגעשטעלט אין א שטאדט, און די סוחרים זיינען געקומען צו איהם אין האטעל, האט ער בעמערקט אז איינער פון זיינע סוחרים פעהלט. פרעגט ער זיין משרת, אויב ער האט יענעם גערופען. „יא, איך האב איהם גערופען,“ האט דער משרת געענטפערט, „אבער ער האט זיך איינגעשפארט אז איהר זאלט קומען צו איהם נאך דעם חוב.“

„געה,“ האט דער סוחר געזאגט צום משרת, „געה און זאג איהם נאך אמאל אז ער זאל קומען צו מיר, אזוי ווי אלע טוהען.“

דער משרת איז אוועק, און ווען ער איז צוריקגעקומען האָט ער געזאָגט: „ער האָט זיך איינגעשפּאַרט אַז איהר זאָלט קומען צו איהם."

דער סוחר האָט שוין קיין אַנדער ברירה ניט געהאַט ווי צו געהן צו יענעם. ווען ער איז געקומען אין יענעמס קרע־מעל האָט איהם יענער דערלאַנגט בלויז אַ העלפט פון דעם חוב.

„וואָס איז דאָס?" האָט דער סוחר געפרעגט ברוגז'לער. „אַי דו האָסט מיך מטריח געווען צו קומען צו דיר, אַי דו גיבסט מיר אַזוי ווייניג געלד."

„איך האָב אייך מטריח געווען צו קומען צו מיר," האָט דער קרעמער געענטפערט, „כדי איהר זאָלט אָנקוקען מיין אָרימען קרעמעל און דעם דלות וואָס זעהט זיך דאָ אין יע־דען ווינקעלע, וועט איהר פערשטעהן אַז דאָס וואָס איך גיב אייך איז אויך מעהר ווי איך קען אייך געבען."

נ מ ש ל

אַז אָרימאַן איז אַ יחסן.

182

פערשידענע מענשען — פערשידענע צייטען

עטליכע סוחרים זיינען געפאָהרען צו אַ יריד. אויפ'ן וועג האָט זיך צוגעטשעפּעט צו זיי אַ גנב און איז אויך גע־פאָהרען מיט זיי. איידער זיי זיינען אָנגעקומען אין שטאָדט האָבען זיי גענומען פרעגען איינער ביים אַנדערען אין וועל־כער אכסניא זיי זאָלען זיך אָבשטעלען. איינער האָט גערא־טהען מען זאָל זיך אָבשטעלען אין איין אכסניא וואו איהם איז שטאַרק געפעלען געוואָרען די צימערען ווען ער איז

דאָרט געווען. און אַנדערער האָט געזאָגט, אַז ער ווייס פון אַן אכסניא וואו מען גיט גוט עסען. און אַזוי האָט מען גע־רעדט ביז מען האָט אָבגעמאַכט אויף איין אכסניא וואו אַלעס איז גוט, אי די צימערען, אי דער עסען. זיינען זיי אַלע אריינגעפאָהרען אין דער אכסניא, און דער גנב אויך מיט זיי.

איינמאָל, נאָך דעם ווי דער מאַרק־טאָג האָט זיך גע־ענדיגט און די סוחרים זיינען געקומען אויף דער אכסניא, פרעהליך, זעהר גוט אויפגעלייגט, און האָבען געטרונקען טעה, האָט דער גנב צו זיי געזאָגט: „איך פערשטעה ניט ווארום איהר האָט אַזוי געלויבט די אכסניא? ווען איך קום און בעט עפּעס קען איך גאָרנישט קריגען." האָבען די סוחרים גע־ענטפערט: „וועלכע צייט עסטו?" האָט דער גנב געענט־פערט: „ווען איך ווער פריי פון מיין ארבייט, דאַן עס איך." האָבען די סוחרים געענטפערט: „מיר עסען אויך ווען מיר ווערען פריי פון געשעפט, אָבער מיר אַלע האָבען אַ בע־שטימטע צייט, ווי מיטאָג צייט און אָווענד, דאַן מאַכען צו אַלע סוחרים זייערע געוועלבען און געהען עסען. און אין דער אכסניא ריכט מען זיך שוין אויף זיי. אָבער ביי דיר, וואָס דיין ארבייט איז ווען אַלע סוחרים געהען אַוועק עסען און לאָזען איבער זייערע געוועלבען מיט זייערע וואַנגענס, קומט אויס דיין צייט פון עסען אַזאַ וואָס אין אכסניא איז שוין גאָר־נישט דאָ וואָס דיר צו געבען."

נ מ ש ל

דער עהרליכער מאַן האָט אַלעס אין דער צייט. דער גנב נאָר ווען איהם גליקט אָב.

183
ווען קינדער מוזען העלפען

אמאל איז געווען א גרויסער עושר, איז ער געווען א שלעכטער, א רשע, וואס האט געריסען די הויט פון מענשען, זיי בערויבט און געלאזט הויל נאקעט. אין א צייט ארום האט ער פערלארען זיין פערמעגען און איז געבליבען אן ארימאן. און איינמאל איז איהם געווארען אזוי שלעכט, דאס עס איז ביי איהם קיין ברויט ניט געווען אין הויז. האט זיין פרוי איהם גענומען יאדען: „ביז וואנען ועסטו זיצען און ווארטען אויף גליקען און לאזען די קינדער הונגערען? געה און טוה וואס אלע ארימע לייט טוהען. נעהם א טארבע און געה ארום איבער די הייזער, וועלען מיר האבען כאטש א שטיקעל ברויט!“

דער געוועזענער נגיר האט זיך געמאכט א טארבע און איז ארוים איבער'ן שטאדט, אבער אין וועלכער הויז ער איז אריין האט מען איהם ארויסגעטריבען. מען האט נאך ניט געוואלט פערגעסען זיינע רשעות וואס ער האט געטאהן צו מענשען ויען ער איז געווען רייך. אין א סך הייזער האט ער נאך געכאפט א גוטע פארציע קללות.

איז ער געקומען אהיים מיט א ליידיגער טארבע, זעהר הונגעריג, מיעד און דערשלאגען.

„הערט צו קינדערלעך,“ האט דער אמאליגער גביר געזאגט צו זיינע קינדער. „עס איז אמת, אז א פאטער דארף שפייזען זיינע קינדער, ווייל יונגע קינדער זיינען נאך צו שוואך אליין צו פערדיענען. אבער אין אונזער פאל איז די זאך גאנץ אנדערש. דא קען איך גארניט אריינברעננגען אין הויז, ווייל אלע האבען מיך פיינט און ווילען אויף מיר קיין

רחמנות ניט האָבען. אָבער אויף אייך וועלען דאָך מענשען
יאָ רחמנות האָבען און אַז איהר וועט ארויסגעהן בעטען וועט
איהר זיכער קריגען ברויט פאַר אייך און פאַר מיר אויך."

נמשל

אַז מיר האָבען געהאַט דעם בית המקדש און מיר זיי־
נען געווען אויף אונזער אייגענעם לאַנד, האָבען מיר בעזאָרגט
אונזערע קינדער מיט אַלעם וואָס זיי דאַרפען, אָבער יעצט,
אַז מיר זיינען אין גלות און זעהר אָרים אין מצוות, און מיר
קענען ניט ערוועקען אויף אונז קיין רחמנות צוליעב אונזערע
אמאָליגע זינד, איז בעסער אַז איהר, קליינע אידישע קינדער,
זאָלט בעטען פאַר אונז, ווייל אויף אייך אונשולדיגע קינדער־
לעך וועט דער אייבערשטער רחמנות האָבען.

184

דער שליסעל

אַ סוחר איז איינמאָל אויסגעקומען צו האַלטען שבת
אין אַן אכסניא. ער האָט געהאַט אַ קאַסטען אין וועלכען ער
האָט געהאַלטען זיין געלד און קליידער. אָבער אַזוי ווי ער
האָט קיינעם ניט געוואָלט טרויען דעם שליסעל, און טראָגען
דעם שליסעל אום שבת טאָהר מען דאָך ניט, האָט ער ניט
געוואוסט וואָס צו טאָהן. נאָך אַ קורצען טראַכטען איז איהם
איינגעפאַלען אַז ער זאָל דעם קאַסטען פערשליסען און דעם
שליסעל ארייננוואַרפען אינעווענינג, דורך אַ שפּאַלט, און נאָך
שבת וועט ער רופען אַ שלאָסער וואָס וועט צופּאַסען אַן אַנ־
דער שליסעל און ער וועט דעם קאַסטען עפענען.

דער סוחר האָט אריינגעוואָרפען דעם שליסעל אין דעם
פערשלאָסענעם קאַסטען, און איז דערנאָך מיט אַ רוהיגען

הארצען אוועק אין שוהל מקבל שבת זיין. דער בעל אכסניא װעלכער האט געװארפען אן אויג אויף דעם סוחר׳ס געלד, האט דערװייל אויסגעזוכט ביי זיך א שליסעל וואס האט זיך צוגעפאסט צום קאסטען. ער האט דעם קאסטען געעפענט, ארויסגענומען פון דארט דעם סוחר׳ס געלד און האט דער־נאך דעם קאסטען צוריק פערשלאסען. נאכדעם, אז דער שבת איז אוועק און מען האט שוין געמאכט הבדלה, האט דער סוחר גערופען א שלאסער און געלאזט עפענען זיין קאס־טען און ווי איבערראשט איז דער סוחר געװוען אז ער האט דארט געפונען זיין שליסעל, אבער דאס געלד איז דארט ניט געוועזן. איז ער געשטאנען און זיך געוואונדערט: „אויב דער שליסעל איז געלעגען אינוויינינג, טא ווי האט דער גנב גע־קענט עפענען דעם קאסטען?“

נ מ ש ל

אלע תאוות וואס דער מענש האט קומען פון דעם וואס ער האט געגעסען פון דעם עץ הדעת. יעצט קומט די פרא־גע: וואו האט ער גענומען די תאוה צו עסען פון דעם עץ הדעת? און דארום האט איהם דער אייבערשטער געפרעגט: „המן העץ הזה?“ ווי קומט עס צו דיר אז דו זאלסט וועלען זינדיגען איידער דו האסט געגעסען פון עץ הדעת? האט אדם געענטפערט: „האשה אשר נתת עמדי“ — אט די פרוי וואס דו האסט מיר געגעבען, האט מיך צוגערעדט. עס הייסט: דו אליין, רבונו של עולם, האסט דאך מיר געגעבען א שלי־סעל!

185
אַ געזינדעל, קיין עין הרע

צוויי סוחרים, איינער אַן עלטערער מענש, דער אַנדערער נאָך גאָר אַ יונגער מאַן, זיינען געפאָהרען איין וועג וועגען זייערע געשעפטען. איינמאָל, ווען זיי זיינען אַנגעקומען אין אַ גרויסע שטאָדט, האָבען זיי אין אַ גרויסען מאַגאַזין געזעהן זעהר שעהנע קליידער פאַר קינדער.ביידען זיינען די קליידער שטאַרק געפעלען געוואָרען. די שטאָפען זיינען געווען זעהר גוטע און די מקחים — ביליג. האָט דער עלטערער סוחר געזאָגט: „איך וואָלט זעהר געוואָלט קויפען אַן אנצוג פאַר מיין מיזשיניקעל, אָבער איך וויים ניט אויב עס איז נאָך זיין מאָס.“ און דער אַנדערער סוחר, דער איינגערער, האָט געזאָגט: „איך וועל נעהמען צוויי אָדער דריי אנצוגען.“

„און וואָס וועסטו טאָהן אז די קליידער וועלען ניט זיין צו דער מאָס?“ האָט דער עלטערער סוחר געפרעגט.

„איך וועל אייך ערקלעהרען,“ האָט דער איינגערער געענטפערט. „איהר, וואָס האָט ניט מעהר ווי דעם מיזשיניק, דאַרפט איהר טאַקע ניט קויפען, ווייל אויב עס וועט איהם ניט פאַסען, איז אייער געלד אַרויסגעוואָרפען. אָבער איך, אַ טאַטע פון אַ גאַנצע געזינדעל קליינע קינדער, אָהן עין הרע, קלענערע און גרעסערע, האָב קיין דאגה ניט, אויב עס וועט ניט פאַסען פאַר איינעם, וועט גוט זיין פאַר דעם אַנדערען, און אויב ניט פאַר די קינדער וואָס איך האָב יעצט, בין איך דאָך נאָך אַ יונגער מאַן און קען האָפען אויף מעהר. בכן, ריזיקיר איך גאָרנישט.“

נמשל

אברהם אבינו האָט גאָרנישט ריזיקירט מיט דעם וואָס ער האָט תפלה געטאָהן אז סדום זאָל ניט חרוב ווערען. סדום איז טאַקע חרוב געוואָרען, אָבער צוליעב זיין תפלה פאַר דער זינדיגער שטאָדט, האָט איהם דער אייבערשטער געבענשט, „ואברהם היו יהיה לגוי גדול" — און פון אברהם וועט ארויסקומען א גרויס פאָלק — א גרויס געזינדעל, קיין עין הרע, איז זיין תפלה דאָך צוניץ געקומען.

186

וואָס טויג דעם דאָקטאָר א געזונטער מענש?

א רייכער מאַן איז געווען זעהר קראַנק פון זיין יוגענד אן. ער האט ניט געהאט קיין איין געזונטען גליעד, און עס איז ניט אריבער א טאג אז ער זאל ניט האבען עפעס א וועהטאג. האט ער געהערט אז ערגעץ ווייט געפינט זיך א דאקטאר וואס איז א ספעציאליסט אויף אלע קראנקהייטען. דער רייכער מאַן האט געשיקט נאך דעם דאקטאר און האט איהם אנגעבאטען א גרויסען יעהרליכען געהאלט, אז ער זאל ביי איהם פערבלייבען און זיין ביי איהם אין הויז. דער דאקטאר איז פערבליבען און האט דעם רייכען חולה געהיילט און אויפגעפאסט אויף זיין געזונד.

דיזער רייכער מאַן האט געהאט א שונא, וואס פלעגט אלץ זוכען איהם צו טאהן להכעיס. דער שונא איז אויך געווען זעהר רייך, און ווען ער האט זיך דערוואוסט פון דעם דאקטאר האט ער געשיקט צו איהם א שליח און האט איהם אנגעבאטען א פיעל גרעסערען געהאלט, ער זאל קומען צו

איהם. אבער דער דאקטאר האט ניט געוואלט פערלאזען זיין פאציענט.

„בעטראכט נאר גוט די זאך, הערר דאקטאר," האט דער שליח געזאגט, „אי איהר קריגט א סך געלד, אי איהר וועט גאר קיין ארבייט ניט האבען, ווייל מיין בעל־הבית איז א געזונטער מענש און ער דארף גארניט האבען אייער מעדיצי־נישע הילף. איהר וועט קריגען געלד אהן ארבייט."

„אט דערפאר וויל איך טאקע ניט," האט דער דאקטאר געענטפערט. „ביי דעם קראנקען, אז איך נעהם געלד, ווייס איך אז איך פערדיען עס. איך פיהל אז ער איז מיר דאנק־באר פאר דעם וואס איך פערלייכטער זיינע שמערצען און איך הייל איהם. אבער וואס טויג מיר צו זיין א דאקטאר ביי א געזונטען מענשען? ער וועט אויף מיר קוקען אזוי ווי אויף אן איבעריגען מענשען, אן אומזיסטער עסער, וואס נעהמט נאר געלד דערצו, אנמזיסט און אומנישט."

נמשל

דער נמשל זיינען מיר, אידען. מיר זיינען אימער גע־פלאגטע און צעוועהטאגטע, און דערפאר טאקע האט אונז דער אייבערשטער ליעבער פון אנדערע פעלקער. ער היילט אונז און איז אימער מיט אונז, ווייל ער פיהלט אז מיר זיינען איהם דאנקבאר און בענשען זיין נאמען. אבער וואס קען ער טאהן ביי יענע פעלקער, וואס האבען קיינמאל אפילו קיין קאפוועהטאג ניט געהאט?

187
אַ דאָפּעלטער לוין

צוויי סוחרים זיינען געפאהרען פון איין שטאדט אין אַן אנדער. איינער איז געפאהרען ווייל ער האט באנקראָטירט און דער אַנדערער איז געפאהרען ווייל ער האט געדאַרפט איינקויפען סחורה.

געפאהרען זיינען זיי ביידע אין אַ „בויד", און ביידע האבען זיך געאיילט. נאָר דער סוחר וואס איז געפאהרען איינקויפען סחורה האָט אַלץ העכער געשריען צום בעל־עגלה, אַז ער זאָל טרייבען די פערד וואס שנעלער. רופט זיך אָב דער אַנדער סוחר, דער וואס האט באנקראָטירט: „מילא, איך איל מיך אַוועקצופאהרען, ווייל איך וויל וואס שנעלער זיין אַוועק פון אונזער שטאָדט, פון די מענשען וועמען איך בין שולדיג געלד; אבער איהר, וואס איילט איהר זיך?"

„פערשטעהט איהר מיך אַזוי," האט יענער איהם געענטפערט: „אייער פערדיענסט בעשטעהט אין וואס שנעלער אַוועקצופאהרען פון אַלטען פּלאַץ, און מיין פערדיענסט בעשטעהט אין וואס שנעלער אנצוקומען אויפ'ן נייעם פּלאַץ."

נ מ ש ל

ווען דער אייבערשטער האט געזאגט צו אברהם אבינו „לך לך מארצך," פערלאָז דיין לאַנד, גאָר דער לאַנד וואס איך וועל דיר ציינען, האט ער איהם ניט געזאגט באַלד אויפ'ן אָרט נאָך וועלכער לאַנד ער וועט איהם שפּעטער הייסען געהן. דאס איז ווייל דער אייבערשטער האט געוואָלט אַז אברהם אבינו זאָל פערדיענען אַ דאָפּעלטען לוין, צוויי מאָל שכר,

איינמאל פאר אוועקגעהן פון זיין לאנד פון די געצענדיענער, און א צווייטען מאל פאר קומען אין ארץ ישראל, די צו־קונפטיגע לאנד פון אידישען פאלק.

188
ניט רייס און ניט פערריכט

א שניידער איז איינמאל געקומען צו א גרויסען נגיד און געבעטען ער זאל איהם געבען קליידער צו פעררריכטען. דער נגיד האט געזאגט אז ער האט ניט וואס צו פעררריכטען. ער און זיין גאנצע געזינד טראגען גאנצע קליידער. האט דער שניידער געווארט ביז אלע זיינען אוועק פון הויז, נאכדעם האט ער זיך אריינגע'גנב'עט אין קליידער־אלמער און האט דארט אבגעטרענט די גענעה פון די קליידער. און ווען דער גביר האט זיך פון דעם דערוואוסט, איז ער געווארען שטארק בייז און האט דעם ארימען שניידער געוואלט ברייגגען אין געריכט, אום ער זאל קריגען א שטראף. אבער דער שניידער האט זיך גענומען בעטען: „אמת, איך בין שולדיג. גיט מיר די קליידער וואס איך האב צוטרענט, איך וועל זיי דערפאר פעררריכטען אומזיסט."

דער נגיד האט איהם געגעבען די קליידער און דער שניידער האט זיי גאנץ געמאכט, ווי געוועז. נאכדעם האט דער רייכער מאן אויף איהם בעקומען רחמנות און האט איהם דאך בעצאהלט פאר זיין ארבייט.

נ מ ש ל

דאס איז א משל געגען א בעל־תשובה. אבוואהל ער טוהט ווי דער שניידער, ער מאכט קאליע גאנצע זאכען, און

מען קען צו איהם זאגען „ניט רייס און ניט פערריכט," אדער זינדיג ניט און טוה ניט קיין תשובה." דאד, ווען ער טוהט תשובה, בעקומט ער שכר אויך פאר זיין תשובה.

189

דער נאַרישער ישוב׳ניק

א ישוב׳ניק, פאהרענדיג אין וועג, איז איינמאל אויס־געקומען זיך אבצושטעלען אויף נאכטלעגער אין א דאר־פישען איינפאהר־הויז. ביינאכט זיינען די פערד זיינע גע־גאנגען און שאדען געטאן אויף א פריצישען פעלד. האט דער פריץ געלאזט די פערד פערנעהמען און זיי אריינגעפיהרט צו זיך אין שטאל.

ווען דער ישוב׳ניק האט זיך דערוואוסט אז דער פריץ האט פערנומען די פערד, האט ער גענומען ארומפרעגען די דארפסלייט וואס ער זאל טאהן. האבען זיי איהם דערצעהלט אז אזוינס האט שוין איינמאל געטראפען, איז דער אייגענ־טהימער פון די פערד געגאנגען און האט איבערגעבעטען דעם פריץ מיט א הוט צוקער, און ער האט צוריק געקראגען זיינע פערד.

דער ישוב׳ניק איז געגאנגען און געקויפט א הוט צוקער און איז מיט דעם געקומען צום פריץ. אבער ער האט דעם פריץ ניט געפונען צוהויז. וואס זשע האט דער ישוב׳ניק גע־טאהן? ער איז אריין אין שטאל, האט ארויסגענומען זיינע פערד, און דעם הוט צוקער האט ער אוועקגעלייגט ביים פריץ אויפ׳ן טיש.

נ מ ש ל

דאס איז א משל געגען יענע אידען, וואס קומען אריין

אין שותל אויף א מינוט, ווארפען צו א „שנדר", און מיינען אז מיט דעם האבען זיי זיך שוין אויסגעקויפט ביי דעם האר פון אלע וועלטען פאר אלע זייערע זינד.

190
ווען די פערד לויפען

א סוחר איז געפאהרען אין א ווייטען וועג און אין זיין וואגען האט ער געפיהרט א סך געלד. דער וואגען איז געגאנגען זעהר שווער און לאנגזאם, צוליעב די שווערע געוויכט פון די געלד. איינמאל, בעת דער סוחר האט זיך אבגעשטעלט אבצורוהען אין אן אכסניא, האט מען ארויסגע־גנב'עט פון וואגען דאס גאנצע געלד און מען האט אויף דעם ארט אוועקגעלייגט ערד. נאכדעם ווי דער סוחר האט זיך אבגערוהט, איז ער געפאהרען ווייטער. אבער נאך איידער ער איז אבגעפאהרען א האלבע מייל פון דער אכסניא האט ער בעקומען א חשד, אז מען האט איהם בע'גנב'עט. ער האט געעפענט די זעק און האט געזעהן אז אנשטאט געלד געפינט זיך דארט ערד. איז ער שנעל צוריקגעקומען צו דער אכסניא און האט געצוואונגען דעם בעל־הבית אבצושטעקען די גנבה.

„זאג מיר, ווי אזוי האסטו זיך דערוואוסט אז דיר פעהלט דאס געלד?" האט דער בעל־אכסניא געפרעגט.

„גאנץ פשוט," האט דער סוחר געענטפערט. „איך האב בעמערקט אז די פערד לויפען, האב איך פערשטאנען אז אימיצער האט מיר לייכטער געמאכט דעם וואגען."

נ מ ש ל

ווען איהר זעהט איינעם לויפען צו א קערטעל, אדער

צו א הוליאנקע, מיט שלעכטע חברים, איז א סימן אז זיין מוח איז פוסט, אז ער האט פון זיך שוין אראבגעווארפען דעם יאך פון אידישקייט און אנשטענדיגקייט, און דערפאר איז דעם פערד לייכט צו לויפען . . .

191
זיין אייגענע שמוץ

איינער האט גענומען א משרת וואס זאל אויפפאסען אויף זיין הויז. ער האט דעם משרת אנגעזאגט אז ער זאל האלטען די הויז ריין און קעהרען און רייניגען יעדען טאג. דער משרת איז אבער געווען פויל און נאכלעסיג און האט ניט געוואלט ארבייטען. עס פערשטעהט זיך אז די הויז איז געווען ניט געקעהרט און ניט געראמט און פול מיט שמוץ.

דער בעל־הבית האט איינמאל בעטראכט די הויז, ווי עס איז געווען אנגעווארפען און שמוציג אין יעדען ווינקעל, און ערטערווייז האבען זיך געפונען בערגלעך מיט שמוץ, האט ער זיך געטראכט אז ער מוז דעם משרת אנלערנען. ביינאכט, בעת דער משרת איז געשלאפען, האט דער בעל־הבית גענומען דעם משרת'ס קליידער און האט זיי אוועקגעלייגט אין די שמוץ. אויף מארגען, אז דער משרת איז אויפגעשטאנען און האט געזעהן ווי פערשמוצט עס זיינען די קליידער זיינע, האט ער געוואוסט אז די שמוץ איז געווען זיין אייגענע . . .

נמשל

דער אייבערשטער האט אונז געגעבען קינדער, אז מיר זאלען אויף זיי אויפפאסען, זיי האלטען ריין, זיי לערנען צו פיהרען א ריינעם לעבען. אבער אויב מיר פערנאכלעסיגען

אונזערע קינדער און מיר גיבען זיי ניט קיין ריכטיגע ערציהונג, וואקסען זיי אויס שלעכטע און פערדאָרבענע מענשען. און אלס שטראָף גיט אונז איבער דער אייבערשטער אין די הענד פון אונזערע אייגענע קינדער...

192
אַ גאַנצע זאַך

איינער האָט געבויט אַ הויז. געוועהנליך, אַ הויז ווערט ניט פערטיג אין איין טאָג, נאָר ביסלעכווייז. אַז מען פרעגט איהם איינמאָל: „וואָס האָט איהר שוין?“ ענטפערט ער: „איך האָב שוין אַ פונדאמענט.“

אַ צווייטען מאָל, אַז מען פרעגט איהם וואָס ער האָט, זאָגט ער: „איך האָב שוין אַ פונדאמענט מיט פיער ווענט.“

אַ דריטען מאָל, אַז מען פרעגט איהם, רעכענט ער שוין אויס, אַז ער האָט שוין אַ פונדאמענט, פיער ווענט, טיהרען און פענסטער.

נאָך שפּעטער, אַז ער האָט שוין אַרויפגעשטעלט אַ דאַך און מען פרעגט איהם וואָס ער האָט, רעכענט ער שוין ניט אויס אַ סך זאַכען, ער זאָגט נאָר איין זאַך: „איך האָב אַ הויז.“

„אַ הויז“ מיינט שוין אַלעס וואָס עס געהערט צו אַ הויז.

נ מ ש ל

אַז מען זאָגט אויף איינעם, „ער איז אַ יחסן“, קען זיין אַז ער אַליין איז אַ גאָרנישט. אַז מען זאָגט, „ער איז רייך,“ קען זיין אַז ער האָט אַ פערדאָרבענעם כאַראַקטער. מעלות זיינען בלויז בעזונדערע טיילען פון מענשען, אָבער ניט קיין

גאנצער בנין, ניט קיין פאלקאמענער מענש. א מענש דארף זיין מיט אלע מעלות, א גאנצע הויז.

193
בעקומען אפעטיט

ביי א רייכען מאן זיינען געווען קינדער וועלכע מען פלעגט געבען צו עסען די פיינסטע און די טייערסטע מאכלים, אבער זיי פלעגען וויניג עסען פון די אלע גוטע זאכען. דער פאטער האט זיך שטארק גענומען צום הארצען וואס זיינע קינדער עסען ניט. וויפעל ער האט זיך ביי זיי געבעטען, אז זיי זאלען עסען וואס מעהר, האט עס אלץ ניט געהאלפען. רייכע קינדער האבען קיין אפעטיט ניט: דאס איז שוין אז אלטער כלל. און די וואס האבען אפעטיט פעהלט זיי צום אפעטיט.

איינמאל האט דער פאטער מיטגענומען זיינע קינדער אויף א לאנגער רייזע, נאך א ווייטער לאנד. אין וועג האבען זיי פערבלאנדזשעט און זיינען פערקראכען אין א מדבר, פון וואנען זיי האבען ניט געוואוסט ווי ארויסצוקריכען. זייער פראוויאנט איז אויסגעגאנגען און עס איז זיי אויסגעקומען צו עסען די ווילדע גראזען און פלאנצען, וואס איז אזוי ווי שלינגען נאדלען. ווען די קינדער זיינען געווארען גוט הונ־געריג, זיינען זיי געקומען צו לויפען צו זייער פאטער און האבען מיט שמחה אויסגערופען: „זעה, טאטע! מיר האבען שוין אפעטיט!" דער פאטער האט טרויעריג געשאקעלט מיט'ן קאפ, דען ער האט געוואוסט וואס זיינע קינדער וועלען מוזען עסען אין דער וויסטעניש. און באלד האבען די קינדער טאקע זיך גענומען צו עסען מיט גרויס אפעטיט די שלעכטע

אונגעזונדע גראזען און פלאנצען, וואס האבען קיין טעם און קיין ריח נים.

נמשל

אמאל, ווען מיר זיינען געווען אין אונזער אייגענעם לאנד, פלעגען מיר פון אונזערע לעהרער און נביאים נים וועלען הערען אפילו א פאר פסוקים פון דער תורה, אבער נאכדעם, אז מיר זיינען פערטריבען געווארען אין גלות, האבען מיר בעקומען חשק צו הערען אלערליי פאלשע נביאים, און מיר קארמענען אונזער גייסט מיט אלערליי פאלשע פשט'לעך און בויך־ספרות, וואס זיינען אזוי ווי דערנער פאר א לייר דיגען מאגען.

194
האט אויגען אבער זעהט ניט

אמאל איז א בלינדער געקומען צו א דאקטאר, ער זאל איהם אויסהיילען פון זיין בלינדקייט. דער דאקטאר האט איהם געמאכט אן אפעראציע אויף די אויגען, און ווי דער שטייגער איז, האט ער איהם נאכדעם געהאלטען אין א פינ־סטערען צימער, וואו עס קומט נים אריין קיין שיין ליכ־טיגקייט. יעדען טאג פלעגט דער דאקטאר קומען, זיך אנ־טאהן אזא גלעזעל אויף די אויגען און בעטראכטען דעם חולה'ס אויגען. און איינמאל האט דער דאקטאר צו איהם געזאגט: „מיין פריינד, איך קען דיר אנזאגען א פרעהליכע נייעס: דו ביזט שוין געהיילט!“ האט דער בלינדער זיך געוואונדערט און געפרעגט: „ווי קען זיין אז איך בין גע־היילט, אז איך זעה נאך קיין זאך נים?“ האט דער דאקטאר געענטפערט: „דו זעהסט נים יעצט, ווייל דו געפינסט זיך אין א פינסטערען צימער, אבער אין א פאר טעג ארום וועל

איך דיך ארויסלאזען פון דאנען און דו וועסט זעהן די ליכטיגע וועלט."

נמשל

מיר האבען יעצט אויך צווישען אונז גרויסע מענשען, אזוי ווי אין די אמאליגע דורות, אבער צוליעב די פינסטער־קייט פון דעם גלות קענען מיר זיי ניט זעהן.

195
אַן אָרימאַן טאָר מען אויך ניט טרויען

א רייכער מאן האט געהאט אן איין־איינציגע טאכ־טער, האט ער פאר איהר געפונען א חתן, א וואוילען בחור, א זוהן פון ארימע עלטערן. אבער דער בחור איז איהם אזוי געפעלען געווארען, דאס ער האט געוואלט אז מען זאל וואס פריהער שרייבען די תנאים. ווען מען האט גענומען שרייבען, האט דער ארימער מחותן געזאגט אז דער רייכער מחותן זאל איינלייגען געלד אלס משכון, אז ער וועט ניט חרטה האבען אויפ'ן שידוך. דער רייכער מחותן האט גלייך אויסגעצעהלט הונדערט רענדלער און זיי געלאזט איינלייגען ביים רב. איינער פון די איינגעלאדענע געסט וואס האט דאס געזעהן האט געפרעגט: „פארוואס נעהמט מען א משכון נאר ביים רייכען מחותן? פארוואס זאל דער ארימער מחותן אויך ניט געבען א משכון?" די אנדערע געסט האבען גע־לאכט פון דער פראגע און פון דעם פרעגער. „ווי פאלט עס אייך איין דאס דער ארימאן, דער קבצן, וועט זיך ענטזאגען פון אזא גליק? מיט איהם איז מען שוין זיכער אהן א משכון!"

אבער עס האט דאך פאסירט אז דער ארימאן האט

שפּעטער יאָ חרטה געהאַט אויפ'ן שידוך, און אַזוי ווי ער האָט קיין משכון ניט גענגעבען האָט מען איהם גאָרנישט גע־קענט טאָהן. דאָס ציינט אַז אַן אָרימאַן איז אויך ניט קיין בטוח.

נ מ ש ל

ווען די אידען האָבען זיך פערבונדען מיט'ן רבונו של עולם, האָט ער ביי זיי איינגעלייגט אַ משכון — דאָס איז די תורה. אידען האָבען קיין משכון ניט איינגעלייגט און דארום איז זיי לייכט געווען חרטה צו האָבען אויפ'ן שידוך און דיענען עבודה זרה.

196

גנב'ענען ביי אַ טאַטען

אַ קליינער אינגעל האָט אַמאָל גע'גנב'עט ביי זיין טאַטען אַ היבשע סומע געלד. דער פאָטער האָט זיך פון דעם דערוואוסט, האָט ער ביים זוהן אָבגענומען דאָס געלד און האָט איהם אָנגעזאָגט אַז ער זאָל דאָס מעהר ניט טאָהן, אָבער ער האָט איהם קיין שטראָף ניט געגעבען.

אַ קורצע צייט שפּעטער האָט דער זעלבער אינגעל גע'־גנב'עט עטליכע גראָשען ביי אַ פרעמדען, און ווען זיין פאָ־טער האָט זיך פון דעם דערוואוסט, האָט ער איהם צו'הרג'עט, צובלוטיגט און איהם געמאַכט פול מיט וואונדען. האָט דער אינגעל גענומען טענה'ן: „טאַטע! פאַרוואָס אַז איך האָב ביי דיר גע'גנב'עט אַ סך געלד האָסטו מיך גאָרניט געשלאָגען, און פאַר אַ פּאָר גראָשען וואָס איך האָב גע'גנב'עט ביי אַ פרעמדען האָסטו מיך צוקיילט און צובייזלט?" האָט דער פאָטער אַזוי געענטפערט:

„אז דו האסט גע׳גנב׳עט ביי מיר, בין איך דאך א טאטע. איך דארף דיך שפייזן און קליידן, און דיר געבן אלעס וואס דו דארפסט. נאר אז דו האסט גענומען צופיעל און מיר האט דאס געלד געפעהלט, האב איך דאס געלד ביי דיר אבגענומען, און דאס איז שוין געווען פאר דיר גענוג א שטראף. אבער אז דו האסט גע׳גנב׳עט ביי א פרעמדען, איז ניט גענוג וואס איך זאל איהם אומקעהרען די פאר גראשען. מיט דעם וועל איך דעם פלעק ניט אבווישען. דו בלייבסט א גנב, א פערברעכער, און דאס איז א חרפה פאר דיר און פאר מיר און פאר דער גאנצער משפחה. אט דער־פאר קומט דיר א גרויסע שטראף.״

נ מ ש ל

אזוי זאגט אויך דער רבונו של עולם צו די מענשען. די זינד וואס איהר בעגעהט געגען מיר זיינען ניט אזוי שלעכט, ווייל איך בין דאך אייער פאטער און מוז פון אייך ליידען. אבער די זינד וואס איהר בעגעהט געגען אייערע מיטמענשען, די קען איך אייך ניט מוחל זיין.

197

א קְרָאם מִיט כָּל טוּב

איינער א בעל־הבית פלעגט אימער קויפען אלעס וואס ער האט געדארפט ביי איינעם און דעם זעלבען קרעמער. איינמאל האט דער קרעמער געזעהן ווי יענער בעל־הבית געהט ארויס מיט א פעקעל פון אן אנדער קרעמער. האט עס איהם שטארק פערדראסען. „ס׳טייטש!״ האט ער גע־זאגט צום בעל־הבית. „ווען דו וואלסט צו יענעם געגאנגען קויפען א סחורה וואס איך האב ניט, וואלט עס מיך ניט

גערט: אבער אזוי ווי ביי מיר קריגסטו אימער אלעם וואס דו ווילסט, פריש און גוט, און יענער האט גאנץ ווייניג סחורה, און די ביסעל וואס ער האט איז פארלעגערטע און האלב צופוילטע, טא ווי זאל עס מיך נים פערדריסען?"

נ מ ש ל

א קראם מיט כל טוב איז די תורה. עס האט וויסענשאפט, מאראל און פילאזאפיע, אלעס אין דער וועלט. היינט ווי נאריש איז דאס פון מענשען צו זוכען חכמות אין פרעמדע תורות, וואס האבען קיין טעם און קיין ריח.

198

אַ דאָקטאָר מיט אַ ווייטער אויג

ביי איינעם, א גרויסען גביר, איז קראנק געווארען זיין זוהן, א בן־יחיד. די קראנקהייט איז ניט געווען א געפעהרליכע, אבער ווייל דער אינגעל איז געווען א שוואכער, א געצערטעלטער, און דער פאטער האט געהאט א סך געלד, האט ער אראבגעבראכט א גרויסען דאקטאר, א פראפעסאר, ער זאל היילען דעם קינד.

דער גביר האט געזעהן אז דער פראפעסאר נעהמט זיך צייט מיט דעם בן־יחיד: ער גיט איהם א סך רפואות, אבער דער אינגעל ווערט גארניט בעסער. האט דער גביר גארניט געקענט פערשטעהן ווארום עס נעהמט דעם פראפעסאר אזא לאנגע צייט צו היילען אזא לייכטע קראנקהייט. האט ער איהם געבעטען אז ער זאל איהם דאס ערקלערען. האט דער פראפעסאר אזוי ערקלערט:

„זאלסט וויסען, אז זיין קראנקהייט, צוליעב וועלכער דו האסט מיך גערופען, איז שוין אריבער. אבער אז איך

האב דיין זוהן אונטערזוכט, האב איך אויסגעפונען אז אין זיין קערפער זיצט בעהאלטען א קראנקהייט, וואס איז יעצט בלויז אין אנפאנג וואקסען, און ער פיהלט דאס ניט, אבער שפעטער, אז ער וועט עלטער ווערען, קען די קראנקהייט זיך ענטוויקלען און ווערען זעהר געפעהרליך. און עס קען זיין אז ווען די קראנקהייט זאל שוין ווערען געפעהרליך וועט ער זיין צו אלט און זיין מאגען וועט זיין צו שוואך אז ער זאל קענען איינגעהמען די רפואות וואס ער וועט דאן דארפען האבען. און עס קען אויך זיין אז דאן וועסטו ניט זיין אזוי רייך און וועסט ניט קענען צאהלען פאר די בעהאנדלונג פון א גרויסען דאקטאר. האב איך בערעכענט, אז גראדע יעצט, ווען ער איז יונג און דו ביזט רייך, וועל איך איהם געבען אזעלכע מעדי־צינען וואס וועלען ארויסטרייבען זיין פערבארגענע קראנק הייט, און איך וועל די קראנקהייט יעצט אויסקורירען און פערטרייבען פון זיין קערפער.

נ מ ש ל

דער אייבערשטער, וועלכער איז אונזער גרויסער דאק־טאר, האט איינגעזעהן אז אידען, אין די שפעטערע דורות, וועלען האבען א סך צרות, אונגליקען און פערפאלגונגען, און זיי וועלען זיך ניט קענען געפינען א מיטעל ווי זיך בעסער צו מאכען. האט דער אייבערשטער אנגעפאנגען די צרות מיט א צייט פריהער, אין די צייטען פון די הייליגע אבות, וועלכע זיינען געוועזן גייסטיג יונג און שטארק, און האט די היילונג אנגעפאנגען מיט זיי. און דאס האט אונז גע־האלפען אז מיר זאלען האבען יעצט כחות אויסצוהאלטען דעם ביטערען גלות מיט די רדיפות

199
דער פוילער אַרבייטער

איינער וואָס האָט געהאַט אַ יוּוועליר־געשעפט האָט צוגענומען צו זיך אַן אַרבייטער צו מאַכן און צו פאַרריכטן פאַרשידענע צירונג. ער האָט דעם אַרבייטער אָבגעגעבן אַ בעזונדער צימער צו אַרבייטן און ער האָט איהם אויך געגעבן אַלערליי וועקציייג וואָס מען דאַרף האָבן צו אַזאַ אַרבייט.

איינמאָל האָט זיך געמאַכט אַז דער אַרבייטער האָט פאַרלאָרן אַ צווייגעל. האָט דער בעל־הבית גענומען שרייען אויף איהם ווארום ער האָט עס פאַרלאָרן. „וואָס שרייט איהר אַזוי?“ האָט דער אַרבייטער צוריק געשריען. „וואָס איז דאָס פאַר אַ גוואַלד? פאַר אַ גילדען קויף איך אייך אַן אַנדער צווייגעל.“

„ניין,“ האָט דער בעל־הבית געענטפערט, „ניט דער פאַר־לוסט פון דעם צווייגעל אַרט מיך. דאָס איז טאַקע אַ קליי־ניגקייט. אָבער אַז דו קענסט פאַרלירן אַ צווייגעל, צייגט עס אַז דו פוילסט זיך אונטער אין דיין אַרבייט. דען ווען דו וואָלסט געאַרבייט ווי געהעריג איז, וואָלטען די וועקצייג געלעגען ביי דיר אין אָרדנונג, יעדע זאַך אויף אַ ריכטיגען אָרט, און דו וואָלסט קיין זאַך ניט פאַרלאָרן.“

נ מ ש ל

אַזוי איז מיט אַ אידען וואָס פוילט זיך צו לערנען תורה. ער פאַרגעסט זיך וואָס ער האָט געלערנט און פאַרלירט אָפּט אַ מצוה.

200
אַ שטאָדט פון לויטער רייכע און געזונטע

איינער איז אַמאָל געקומען אין אַ שטאָדט און איהם איז דאָרט שטאַרק געפעלען געוואָרען צו פערבלייבען. איבעראָל, וואו ער איז געגאַנגען, האָט ער געזעהן לויטער געזונטע און שטאַרקע מענשען און יעדער איינער איז געווען רייך. „אָט דאָ איז גוט צו וואוינען און דאָ בלייב איך!“ האָט ער געזאָגט צו זיך.

נאָכדעם ווי ער איז דאָרט אָבגעווען אַ קורצע צייט, האָט ער אויסגעפונען אַז דער קלימאַט איז זעהר אַ שעדליכער, און אַז נאָר געזונטע מענשען קענען איהם אויסהאַלטען. שוואַכע מענשען לעבען דאָרט ניט לאַנג. אויך האָט ער אויסגעפונען אַז דער יקרות אויף לעבענסמיטעל איז דאָרט אַזוי גרויס, דאָס נאָר רייכע מענשען קענען דאָרט לעבען, און דערפאַר געפינען זיך אין דער שטאָדט לויטער רייכע און געזונטע.

נמשל

דיזער משל ערקלערט די רייד פון די מרגלים, וועלכע האָבען דערצעהלט אַז זיי האָבען געזעהן אין ארץ ישראל גרויסע ריעזען, און צו דער זעלבער צייט איז דאָס אַ לאַנד וואָס פערניכטעט איהרע איינוואוינער (ארץ אוכלת יושביה). עס הייסט אַז נאָר שטאַרקע ריעזען קענען דאָרט לעבען.

201
ער ווייס ניט וואָס צו בעטען

צו א גרויסען דאָקטאָר, וועלכער איז געווען א גרויסער בעל־צדקה און פלעגט היילען אָרימע מענשען אומזיסט, איז אריינגעקומען א חולה און האָט געבעטען אז דער דאָקטאָר זאָל איהם געבען צו עסען א פעטען קוגעל. אנדערע פאַציענטען וואָס זיינען געווען דערביי און האָבען געזעהן ווי יענער חולה איז זעהר קראַנק, קוים וואָס ער האַלט זיך אויף די פיס, האָבען איהם אָנגענומען פאַר א משוגענעם און זיי האָבען געזאָגט: „ניט גענוג וואָס ער בעט ניט א רפואה איהם צו היילען, בעט ער נאָך א זאך וואָס וועט איהם מאַכען נאָך מעהר קראַנק!" אָבער דער דאָקטאָר האָט צו די פאַציענטען אזוי ערקלערט:

„אָט טאַקע דערפאַר וואָס ער ווייס ניט וואָס צו בעטען און ווייס ניט וואָס עס איז גוט פאַר איהם, האָב איך אויף איהם מעהר רחמנות ווי אויף אַנדערע. איך ווייס שוין וואָס איהם פעהלט און וואָס ער דאַרף האָבען, דארום הער איך זיך גאָרניט צו וואָס ער בעט. איך גיב איהם וואָס עס איז גוט פאַר איהם."

נ מ ש ל

מיר, אידען, בעטען ביי דעם אייבערשטען א סך זאכען וואָס מיר דאַרפען זיי ניט און וואָס זיינען ניט גוט פאַר אונז. אָבער ער, כביכול, הערט זיך ניט איין צו דעם וואָס מיר בעטען, נאָר ער גיט אונז דאָס וואָס מיר דאַרפען האָבען, וואָס עס איז גוט פאַר אונז.

202
דער שטומער בעל־עגלה

איינער, א סוחר, האט געדונגען א וואגען איהם אבצו־פיהרען אין אן אנדער שטאדט. האט דער בעל־עגלה איינ־געשפאנט פאר איהם א וואגען מיט א פאר פערד און האט איהם געגעבען איינעם פון זיינע אנטרייבער צו פאהרען מיט איהם. דער אנטרייבער איז געוועזן א שטומער וואס האט ניט געקענט אויסריידען א ווארט. האט דער סוחר גע־טענה'ט צום בעל־עגלה: „וואס האט איהר געטאהן? איהר האט מיר געגעבען א שטומען אנטרייבער מיט וועמען איך קען זיך נישט צוזאמענריידען!"

„איך פערשטעה נישט," האט דער בעל־עגלה צוריק גע־טענה'ט, „וואס דאס איז פאר אן אונגליק. וואס האט איהר אייגענטליך מיט איהם צו ריידען!"

„וואס הייסט?" האט דער סוחר געזאגט. „איך דארף דאך איהם אמאל א פרעג טאהן, אויב מיר זיינען שוין אנ־געקומען אין דעם ארט, וואו איך פאהר. איך דארף דאך וויסען ווען ארונטערצוגעהן פון וואגען, ווייל איך בין מיט יענער שטאדט ניט בעקאנט."

„איהר האט מיט דעם אנטרייבער גארנישט וואס צו ריידען," האט דער בעל־עגלה געענטפערט. „אזוי לאנג ווי ער פאהרט זאלט איהר זיצען אין וואגען. אבער אז איהר וועט זעהן אז ער שטעלט זיך אב און פאהרט שוין נישט ווייטער, איז א סימן אז איהר זייט שוין אנגעקומען אויפ'ן פלאץ."

נ מ ש ל

אידען זוכען צו דערגעהן דעם „קץ“, די ריכטיגע צייט ווען משיח וועט קומען, און זיי פרעגען זיך ווארום זיי קענען דאס ניט אויסגעפינען. דער תירוץ איז אז ווען דער גלות וועט זיך ענדיגען וועלען זיי שוין אליין זעהן אז די גאולה איז געקומען.

203

דער דאָקטאָר און זיינע פאַציענטען

אין א שטאָדט איז געווען אן איין־איינציגער דאקטאָר און אלע פלעגען מוזען צו איהם אנקומען, ווייל קיין אנדערער איז ניט געווען. איז דאָרט געווען איין רייכער מאן וואָס פלעגט דעם דאָקטאָר צאָהלען פון יאָהר, פאר זיך און זיין פאמיליע. די אנדערע מענשען פון דער שטאָדט פלעגען דעם דאָקטאָר צאָהלען נאָר ווען זיי פלעגען איהם רופען. דער דאָקטאָר איז אבער געווען א חכם און דערצו האָט ער ליעב געהאט א רענדעל. און אז מען פלעגט איהם רופען צו א חולה פלעגט ניט געבען אזא רפואה פון וועלכער דער חולה זאָל גלייך געזונט ווערען, נאָר ער פלעגט איהם בלויז א ביסעל לייכטער מאכען, כדי מען זאָל איהם רופען א צווייטען און א דריטען מאָל, און ערשט דאן פלעגט ער איהם געבען א ריכטיגע רפואה.

אבער מיט דעם רייכען מאן, וואָס פלעגט איהם צאָהלען פון יאָהר, האט דער דאָקטאָר ניט געדארפט אזוי האנדלען. איהם פלעגט ער געזונד מאכען ביים ערשטען בעזוך, דען צו וואָס האָט זיך איהם געלוינט צו פערציהען די קראנקהייט, ווען דער גביר צאָהלט דאך איהם פון יאָהר?

נ מ ש ל

דער צדיק וואָס בעט דעם אייבערשטען יעדען טאָג, ווערט געהאָלפען גלייך, אָבער דער וואָס בעט נאָר ווען ער איז אין אַ נויטה אָדער אַ צרה, דעם פערלייַנגערט דער אייבערשטער זיין הילף, כדי ער זאָל זאָגען נאָך אַ תפלה, נאָך אַ קאַפּיטעל תהלים.

204

אייגענע שונאים ערגער פון פרעמדע

אַ מלך האָט געפיהרט מלחמה געגען זיינע פיינד. די פיינד זיינען געווען שטאַרקער און זיי האָבען דעם מלך פערטריבען פון איין פּאָזיציע צו אַן אַנדערער. לסוף האָבען זיי איהם געכאַפּט און גענומען אין פלען. דער מלך האָט זיך נעטרייסט אַז זיינע טרייע סאָלדאַטען און גענעראַלען וועלען יעצט נאָך שטאַרקער קעמפּפען געגען דעם שונא און זיי וועלען איהם בעפרייען. אָבער ווען דער מלך האָט געזעהן אַז זיינע אייגענע גענעראַלען זיינען איבערגעגאַנגען צום שונא און זיי העלפען דעם שונא צו בעקעמפּפען די סאָלדאַטען וואָס זיינען געבליבען אָהן אַ מלך און אָהן אַ פיהרער, האָט דער מלך פערגאָסען טרעהרען און האָט געזאָגט:

„אַלעס וואָס דער שונא האָט מיר געטאָהן טוהט מיר ניט אזוי וועה ווי דאָס וואָס מיינע אייגענע גענעראַלען האָבען מיר געטאָהן.“

נ מ ש ל

די רשעות פון אַלע צוררי היהודים טוהט אונז ניט אזוי וועה ווי ווען איינער פון אונזער אומה געהט אריבער צו אונזערע שונאים און ווערט איינער פון זייערע.

205
עס איז דאָ אויף וואָס צו קלאָגען

א פאָטער האָט געהאַט א סך קינדער. זיינען אַלע געווען שוואַכע און קראַנקע און האָבען קיין זאַך ניט געקענט טאָהן. איין זוהן האָט ער יאָ געהאַט א געזונטען, א שטאַרקען, און דער איין זוהן האָט געאַרבייט פאַר אַלע קינדער און האָט זיי אַלעמען מפרנס געווען.

נאָכדעם איז געקומען א צייט אַז דער שטאַרקער זוהן איז פּלוצלונג געשטאָרבען. דער פאָטער האָט נאָך איהם שטאַרק געטרויערט א לאַנגע צייט און האָט זיך גאַרניט גע־לאָזט טרייסטען. האָבען איהם פריינד געפרעגט: „וואָס קלאַגסטו אַזוי? וויפיעל איז דער שיעור? געשטאָרבען איז געשטאָרבען. צוריק לעבעדיג מאַכען קען מען ניט.“ האָט דער פאָטער געענטפערט זיינע טרייסטער: „ניט אויף דעם זוהן וואָס איז מיר געשטאָרבען וויין איך, איך וויין אויף די לעבעדיגע וועלכע זיינען געבליבען אָהן א שפּייזער און אָהן א שטיצער.“

נ מ ש ל

מיר וויינען ניט אַזוי אויף דעם בית־המקדש, וועלכער איז געווען דער צענטער פון אונזער לעבען און האָט אונז פערגעבען אַלע זינד, און איז נאָכדעם חרוב געוואָרען, נאָר מיר וויינען אויף אונזער פאָלק וואָס לעבט נאָך, אָבער איז אין גלות.

206
די טייערע מתנה

א פאָטער האָט איינמאָל פון וועג געבראַכט זיין קליי־נעם אינגעלע א זייגערל פאַר אַ מתנה. דער פאָטער האָט געמיינט, דער אינגעל זאָל פון דעם זייגערל האָבן פער־גניגען. אָבער וואָס האָט דער אינגעל געטאָהן? ער האָט זיך געשפּיעלט און געשפּיעלט מיט׳ן זייגערל, און נאָכדעם האָט ער איהם געעפענט, פונאַנדער גענומען די רעדעלעך, אראָבגענומען די ספּראַנזשינע, און נאָכדעם ווי ער האָט דעם זייגערל איבערגעפּיהרט, איז ער געזעסען און געוויינט און געזאָגט צו זיין פאָטער: „זעה וואָס דו האָסט מיר געטאָהן!“ האָט דער פאָטער געענטפערט: „איך האָב דיר געוואָלט פערשאַפען פערגניגען, און דאָס וואָס דו האָסט זיך בענאַ־רישט און מיין מתנה קאַליע געמאַכט, בין איך ניט שולדיג. האָסט בעדאַרפט מיין מתנה היטען.“

נ מ ש ל

אזוי זאָגט דער אייבערשטער צו די אידען: איך האָב אייך געגעבען אַ טייערע מתנה — שבת, אַ טאָג אין וועלכען יעדער איד קען זיך אויסרוהען פון זיין ארבייט און זיינע זאָרגען. אָבער אז איהר פערברייננגט דעם הייליגען טאָג אין נאַרישקייטען בין איך ניט שולדיג אז איהר האָט די טייערע מתנה פערדאָרבען.

207
דער זייטיגער פערדיענסטעל

א סוחר האט געשיקט זיינעם א משולח קיין לייפציג קויפען פאר איהם סחורה, און ער האט איהם מיטגעגעבען געלד צו בעצאהלען פאר די סחורה וואס ער האט איינגע־קויפט. איפ׳ן וועג האט זיך געמאכט דעם משולח עפעס צו קויפען און אליין צו מאכען עפעס א פערדיענסטעל, האט ער זיך בענוצט מיט די געלד פון זיין בעל־הבית, געקויפט און פערקויפט. און נאכדעם איז ער געפאהרען אין לייפציג און האט איינגעקויפט פאר זיין בעל־הבית אלעס וואס ער האט געהייסען.

און כאטש דער משולח האט פון זיין בעל־הבית׳ס געלד גארנישט פערנומען, האט ער דאך בעגאנגען אן עולה, ווייל דער סוחר בעצאהלט דאך איהם מיט גוט געלד פאר זיין שליחות, הייסט צו וואס זוכט ער נאך מעהר צו פערדיענען מיט די געלד פון זיין בעל־הבית?

נמשל

אזוי איז אויך מיט די מענשען וואס היטען די מצוות פון דער תורה און זאגען אז די מצוות זיינען געגעבען געווארען צוליעב מענשליכע פליכטען אדער צוליעב געזונד. למשל, זיי זאגען אז חזיר עסען איז פערבאטען ווייל דאס איז אומגעזונד, און אז זיי פאלגען דיזע מצוה פערהיטען זיי דערמיט זייער געזונד, אדער אז גנב׳ענען און גזלנ׳ען טאר מען ניט ווייל עס איז א זינד נעגען דער מענשליכער געזעל־שאפט. עס איז זיי ניט גענוג וואס זיי קריגען א גרויסען שכר אויף יענער וועלט פאר זייער היטען די מצוות, זוכען

זיי נאָך פון די מצוות צו ציהען אַ זייטיגען פערדיענסטעל אויף דער וועלט.

208
די מסירה

פאַר גרויס נויטה איז אמאָל אַן אָרימאַן געוואָרען אַ מסור. איידער אָרומצוגעהן הונגעריג, באָרפוס און נאַקעט, ער מיט זיין ווייב און קינדער, האָט ער אָנגעהויבען אַ ביסעל אונטערצו'מסר'ן אידען, און דערפון האָט ער אָפט געהאַט אַ פערדיענסטעל.

איינמאָל, אַז דער אָרימאַן, דער מסור, איז געגאַנגען אין וועג, האָט ער געזעהן ווי עס פאָהרען סוחרים מיט פוהרען, און ער האָט באַלד פערשטאַנען אַז דאָ פיהרט מען ניט קיין כשרה סחורה — פשוט קאָנטראַבאַנד. איז ער צוגעגאַנגען צו די סוחרים און געבעטען אַ נדבה. אַ פּאָר פון די סוחרים, וועלכע זיינען געווען חכמים, האָבען בעמערקט אַז דער אָרי־מאַן קוקט עפּעס צופיעל אויף זייערע וואָגענס, און זיי האָבען פערשטאַנען וואָס ער מיינט. האָבען זיי איהם געגעבען אַ שעהנע נדבה, און דער אָרימאַן איז נאָכדעם געגאַנגען צו די אַנדערע סוחרים. די אַנדערע האָבען איהם צוגעוואָרפען אַ פּאָר גראָשען. „ניין, אַזוי ווייניג נעהם איך ניט," האָט דער אָרימאַן געענטפערט. „איך בין ניט קיין פּראָסטער אָרימאַן. פאַר מיר איז דאָס אַן אומ'כבוד צו נעהמען אַזאַ קלייניגקייט."

האָבען די סוחרים איהם אויסגעזידעלט און דערצו גוט אָנגעבראָכען די ביינער און פערטריבען. וואָס טוהט דער אָרימאַן? געהט ער אַוועק צום פּריץ און גיט אַריין אויף די סוחרים אַ מסירה. דער פּריץ האָט זיי געכאַפּט, זיי אַרעס־טירט און אַריינגעזעצט אין תפיסה. האָבען די סוחרים גע־

שיקט צום אָרימאַן און זיך געבעטען: „גוואַלד, האָב רחמנות, רייד צום פריץ אַז ער זאָל אונז פריילאָזען און מיר וועלען דיר געבען פיעל דו ווילסט.“ אָבער דער אָרימאַן האָט זיי געענטפערט: „פערפאַלען, יעצט אַז מען האָט שוין אייך געכאַפּט ביי דער עבירה קען איך אייך מעהר ניט העלפען.“

נ מ ש ל

א רייכער מאַן א חכם העלפט אימער אַן אָרימאַן וואָס קומט צו איהם נאָך א נדבה. אָבער א רייכער מאַן וואָס האָט ניט קיין שכל פערטרייבט דעם אָרימאַן. דער אָרימאַן בעקלאָגט זיך פאַר דעם אייבערשטען און עס קומט אויף דעם גביר א צרה. דער גביר ווערט קראַנק, און ליגענדיג אין בעט הייסט ער מען זאָל געבען אָרימע לייט געלד אַז זיי זאָלען זאָגען תהלים און בעטען פאַר איהם אַז ער זאָל געזונד ווערען. אָבער אמאָל קען שוין דער אָרימאַן גאָרניט העלפען מיט זיין תהלים זאָגען.

209

פאַר אַ טאַטען שעהמט מען זיך ניט

איינער, א יונגער בחור'ל, דער זוהן פון א רייכען טאַטען, האָט זיך איינמאָל פערזינדיגט און דער פאָטער האָט איהם אַרויסגעטריבען. איז דער זוהן אוועק און אויפ'ן וועג האָט ער זיך אָנגעשלאָסען צו א כאַליאַסטרע אָרימע לייט, וועלכע האָבען זיך געלאָזט איבער דער וועלט זוכען פּרנסה.

זיי זיינען אַלע געגאַנגען זעהר ווייט. יעדער איינער האָט זיך צו עפּעס צוגעשלאָגען, נאָר דער יונגער בחור'ל האָט גאָרנישט געקענט פערדיענען. דערווייל איז זיין פאָטער'ס

כעם אָבגעגאַנגען און ער האָט געשיקט א שליח אויפצוזו־כען דעם זוהן און איהם ברייננגען צוריק אהיים.

ווען דער שליח איז געקומען, און האָט דעם זוהן אָנגע־זאָגט די גוטע בשורה, אז דער פאָטער האָט איהם מוחל גע־ווען און ער וויל אז ער זאָל קומען אהיים, האָט דער בחור זיך צואווינט אויפ'ן קול. „וואָס וויינסטו?" האָט דער שליח געפרעגט. און דער בחור האָט געענטפערט: „איך שעהם זיך צו קומען צו מיין פאָטער אזוי אָרים, אין צוריסענע קליידער, און מיט ליידיגע הענד, דען די גאַנצע צייט וואָס איך בין דאָ געווען האָב איך גאָרנישט געמאַכט." האָט דער שליח גע־ענטפערט: „וואָס האָסטו זיך צו שעהמען פאַר אן אייגענעם טאַטען? דיין פאָטער דאַרף דען דיינע פערדיענסטען? ער איז דאָך רייך גענוג!"

נ מ ש ל

ווען די אידען זיינען ארויס פון מצרים האָבען זיי גע־זאָגט צו משה רבינו „מיר שעהמען זיך צו קומען אין אונ־זער לאַנד אזוי אָרים אין מעשים טובים." האָט משה זיי געענטפערט: „צו וועמען קעהרט איהר זיך אום? איהר געהט דאָך צו אייער פאָטער וואָס איז אין הימעל! נו, דאַרף א זוהן זיך שעהמען פאַר אן אייגענעם טאַטען?"

210

ברוגז געמאַכט דעם גנב

עס איז געווען אמאָל איינער, א זעהר פיינער מאַן, א מענש אָהן א גאַל, וואָס האָט זיך מיט קיינעם אין זיין לע־בען ניט געקריגט. און קיינמאָל האָט מען פון זיין מויל ניט געהערט א הויך וואָרט געגען אימיצען. אפילו אויף א

שונא האט ער קיינמאל ניט אויסגערעדט קיין שלעכט וואָרט. איינמאל איז צו איהם אין הויז געקומען א מאן, וועמען אלע האָבען געקענט פאר א גנב. דער פיינער מאן האט באלד גענומען שרייען אויפ'ן גנב און מיט איהם זיך קריגען. דער גנב איז ברוגז געוואָרען און איז אוועק. נאָכדעם האָבען די פריינד פון דעם פיינעם מאן איהם געפרעגט: „ווי קומט עס צו דיר אז דו זאָלסט זיך קריגען מיט א מענשען און איהם בעליידיגען?“ האט דער פיינער מאן געענטפערט: „עס איז מיר געווען זעהר ניט צום הארצען זיך צו קריגען מיט איהם, אָבער אזוי ווי ער איז א גנב, האָב איך געוואָלט זיין זיכער, אז ער זאָל ניט צונעהמען פון מיין טיש א ביסעל זילבער. האָב איך איהם ברוגז געמאכט, און איך בין זיכער, אז ער וועט שוין מעהר צו מיר ניט קומען.“

נמשל

דער יצר הרע איז א גנב וואָס גנב'עט זיך אריין אין דעם מענשענ'ס הארצען און פיהרט איהם אראָב פון דרך הישר. עס איז בעסער איהם גלייך צו פערטרייבען און איהם איינצו'רוגז'ן, אז ער זאָל מעהר ניט קומען צוריק.

211
א שלעכטער צאָהלער

ראובן האט געמאָנט ביי שמעון א גרויסע סומע געלד. האט ראובן איהם געקלאָגט אין געריכט און דער ריכטער האט ארויסגעגעבען א פסק דין דאָס שמעון מוז בעצאָהלען. אָבער אזוי ווי שמעון האט גע'טענה'ט אז ער קען ניט בע־צאָהלען די גאנצע סומע אויף אמאָל, האט דער ריכטער אָב־געמאכט אז ער זאָל צאָהלען ביסלעכווייז, יעדע וואָך א רובל.

„און ווי וועט זיין אז איך וועל צאָהלען און צאָהלען, נאָר עס וועט זיך אמאָל מאכען א וואָך אז איך וועל פערפעהלען?“ האָט שמעון געפרעגט ראובנ'ען.

„אז דו וועסט נאָר צאָהלען כסדר, וועל איך דיר אָב־ווארטען אמאָל א וואָך וואָס דו וועסט ניט קענען צאָהלען,“ האָט ראובן געענטפערט.

ראובן איז אוועק אהיים און האָט געוואַרט שמעון זאָל איהם ברענגען די ערשטע צאהלונג. עס איז אוועק א וואָך, צוויי, שמעון האָט גאָר אפילו ניט אָנגעהויבען צו צאָהלען. האָט ראובן דאן פערשטאנען אז ער וועט נאָך האָבען א היב־שע ביסעל ארבייט ביז ער וועט קענען אויפמאָהנען זיין געלד.

נמשל

עס קען אמאָל טרעפען, אז אַ איד פערפעהלט א מנחה אדער א מעריב, צוליעב קאָפדרעהעניש וועגען פרנסה, אבער א איד וואָס הויבט גאָר קיינמאָל ניט אָן דאווענען איז אַן אַנזעצער.

212
צוויי אָרימע-לייט

צוויי אָרימע לייט זיינען אָנגעקומען אין א הויז וואו עס איז געווען א שמחה, האָט זיי דער בעל הבית געהייסען זיך זעצען צום טיש און אויך עסען. איינער פון די אָרימע לייט האָט זיך אָנגעגעסען און אָנגעפּאקט ווי פיעל נאָר עס האָט געקענט אין איהם אריין און ער האָט אויך ניט פערגע־סען מיטצונעהמען אין קעשענע א ביסעל פון די גוטע זאכען אהיים. דער אנדערער האָט גאָר נישט פערזוכט, ווייל ער

האָט געהאַט יאָהרצייט און ער האָט אין אַזאַ טאָג אימער געפּאַסט. דאָך איז ער געזעסן ביים טיש און האָט זיך אונטערהאַלטען גלייך מיט אַלעמען, און קיינער האָט גאָר ניט בעמערקט אז ער עסט ניט.

ווען די צוויי אָרימע־לייט זיינען אַוועק, האָט דער בעל־הבית געגעבען א שעהנע נדבה צו דעם וואָס האָט ניט געגעסען, און צו דעם וואָס האָט יא געגעסען האָט ער גאָר ניט געגעבען.

„פאַרוואָס קומט איהם אַזאַ שעהנע נדבה און מיר גאָר־ניט ?" האָט דער פרעסער געפרעגט.

„וועניג איז דיר וואָס דו האָסט זיך אַזוי זאַט אָנגעגעסען און האָסט נאָך מיטגענומען אין דיינע קעשענעס, דאָס דו ווילסט איך זאָל דיר נאָך צוצאָהלען ?" האָט דער בעל הבית געזאָגט. „יענער האָט גאָרניט פערזוכט און פון דעסט־וועגען האָט ער זיך אַזוי שעהן אויפגעפיהרט, דערפאַר האָב איך איהם געגעבען א שעהנע נדבה."

נ מ ש ל

א כלל־טוער וואָס ציהט ניט קיין פּערזענליכען נוצען פון זיין אַרבייט און אַרבייט לשם שמים, דעם קומט דער גרעסטער לוין.

213

וואָס טויג איהם עטיקעטע ?

א רייכער מאַן האָט ביי זיך אין הויז געהאַלטען א לעה־רער צו לערנען מיט זיינע קינדער עטיקעטע, ווי זיך אויפ־צופיהרען צווישען מענשען, ווענען וואָס צו ריידען, ווי צו געהן, ווי צו זיצען, ווי צו עסען ביים טיש, און אַזוי ווייטער.

איינמאָל, בעת דער לעהרער איז געזעסען און האָט געלערנט די קינדער טיש עטיקעטע, ווי זיך אויפצופיהרען ביים עסען, איז אריינגעקומען א ווילדער אינגעל, איינער פון די ווייסע חברה'ניקעס, און האָט זיך אוועקגעשטעלט ביים טהיר זיך צוהערען. האָבען די תלמידים איהם געוואָלט ארויסטרייבען: „וואָס אַרט עס אייך אז איך וועל זיך צוהערען וואָס אייער לעהרער לערנט אייך? לאָמיך אויך וויסען ווי צו זיין א ליי־טישער מענש!" האָבען איהם די תלמידים געלאָזט שטעהן.

דער לעהרער האָט גענומען ערקלערען ווי מען נעהמט אַז אַן איינלאַדונג צו א מאָהלצייט, ווי מען דאַרף זיך ניט רוקען אויבען אַז, ווי מען דאַרף האלטען גאָפּעל און מעסער, און אַזוי ווייטער. דער ווילדער אינגעל איז געשטאַנען מיט אַן אָפענעם מויל און זיך צוגעהערט און געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

„וואָס טויג דיר דאָס אלץ צו וויסען?" האָבען די תלמידים איהם געפרעגט. „דיך לאַדט מען דען ווען איין צו א מאָהלצייט? דו וועסט דען ווען עסען מיט א לעפעל? דו זופּסט דאָך אימער פון שיסעל! און וואָס טויג דיר צו וויסען ווי מען דאַרף האלטען א גאָפּעל און מעסער, אז דו כאַפּסט אימער מיט די הענד?"

נ מ ש ל

ווער עס לערנט און פּראַקטיצירט ניט דאָס וואָס ער לערנט, איז זיין לערנען ארויסגעוואָרפען.

214
אייגענע און פרעמדע

אַ רייכער קרעמער האָט געהאַט אַן אָרימען קרוב. ווען דער אָרימער קרוב פלעגט עפּעס דאַרפן פלעגט ער קומען און דער קרעמער פלעגט איהם געבען אומזיסט. נאָר אַמאָל, אַז עס פלעגט זיך מאַכען, דאָס דער אָרימער קרוב האָט גע־דאַרפט האָבען עפּעס אַ זאַך וואָס דער קרעמער האָט ניט געהאַט אין זיין קראָם, פלעגט זיך דער קרעמער בעמיהען, פלעגט געהן און קויפען די זאַך אין אַן אַנדער קראָם און דאָס שענקען זיין אָרימען קרוב.

און ביים אָרימען קרוב איז געווען מעהר אַנגעלייגט דאָס וואָס דער קרעמער פלעגט קויפען אין אַנדערע קראָמען און איהם געבען, אַלס די זאַכען וואָס ער פלעגט איהם געבען פון זיין אייגענעם קראָם, ווייל אַן אייגענע סחורה איז ניט אַזוי שווער אָוועקצוגעבען, אָבער געהן און קויפען, דאָס איז שוין גאַנץ אַנדערש.

נ מ ש ל

אַז דער אייבערשטער טוהט מיט דעם מענשען גוטעס גיט ער איהם פון זיין אייגענער סחורה, ווייל דער אייבערש־טער איז דאָך אַ טוב ומטיב, און קיין אַנדער סחורה ווי גוטסקייט האָט ער ניט. אָבער אַז דער אייבערשטער דאַרף דעם מענשען שטראָפען, כדי איהם צו מאַכען גוט און פרום, מוז דער כביכול אַנקומען צו מקטרגים וואָס זאָלען ריידען רשעות אויפ'ן מענשען און פאָדערען אַ שטראָף פאַר איהם. דארום דאַרפען מיר מעהר דאַנקבאַר זיין פאַר די פרעמדע סחורה וואָס דער אייבערשטער גיט אונז, אַלס פאַר זיינע אייגענע.

215
דער גוטער דאָקטאָר

א מלך האָט געהאַט קראַנקע קינדער, וואָס פלעגן כסדר האַלטן אין קרענקען און מען פלעגט זיי דאַרפן קורירן. דאָקטוירים האָבן זיי פשוט פאַרמוטשעט מיט די ביטערע און שאַרפע רפואות וואָס זיי פלעגן פאַר די קינדער פאַר־שרייבן. דער מלך האָט ניט געקענט צוזעהן דעם צער פון זיינע קינדער וואָס מוזן שלינגען אַלערליי ביטערע פּילן, האָט ער געשיקט בריעף און זיך נאָכגעפרעגט איבעראַל, אויב עס איז דאָ פּילייכט א דאָקטאָר וואָס קען געבן רפואות וועלכע זיינען ניט ביטער. דער מלך האָט אָנגעבאָטען א סך געלד אויב אזא דאָקטאָר וועט זיך געפינען, און עס האָט זיך אָבגערופען א דאָקטאָר וואָס האָט זיך אונטערנומען צו מאַכן אַזעלכע רפואות וואָס דעם מלך'ס קינדער וועלען זיין צופריעדען צו נעהמען.

דער דאָקטאָר איז געקומען, און אז דעם מלך'ס קינדער האָבן פערזוכט זיינע רפואות האָבן זיי געבעטען אַז מען זאָל זיי געבען נאָך מעהר. זיי פלעגן זיך קוים דערוואַרטען ביז עס פלעגט קומען די צייט וואָס זיי דאַרפען נעהמען א פּיל, אָדער א לעפעלע מעדיצין. דאָס איז ווייל דער דאָקטאָר האָט פערשטאַנען ווי צו פערצוקערען זיינע רפואות אז עס זאָל זיך ניט פיהלען קיין שאַרפקייט, אָדער ביטערקייט.

א צייט שפּעטער איז דער דאָקטאָר אַליין קראַנק גע־וואָרען און האָט געהאַלטען ביים שטאַרבען. דער מלך האָט שטאַרק געקלאָגט און געוויינט וואָס ער פערלירט אזא גוטען דאָקטאָר. האָבען איהם זיינע פריינד געפרעגט: „וואָס קלאָגסטו אַזוי? די וועלט געהט נאָך ניט אונטער. עס זיינען

דאַ נאָך גענוג גרויסע דאָקטוירים פערבליבען!" האָט דער מלך געענטפערט: „אַזאַ דאָקטאָר וואָס קען היילען אַהן ווייטאָגען איז ניטאַ און וועט ניט זיין. אָט דארום וויין איך!"

נ מ ש ל

דער אייבערשטער האָט געוואוסט אַז מיר זיינען שוואַכע מענשען און מיר קענען ניט ביישטעהן דעם נסיון און זינדיגען אמאָל, האָט ער, ווי אַ גוטער פאָטער, פאַר אונז געבויט אַ האָספּיטאַל מיט די בעסטע דאָקטוירים, דאָס זיינען געווען דער בית המקדש מיט די כהנים און לוים, וואָס פלעגען מיט געזאַנג און קרבנות אויסווירקען פערצייהונג אויף אונזערע זינד. אָבער נאָכדעם ווי דער בית המקדש איז חרוב געוואָרען און מיר האָבען מעהר ניט יענע גוטע דאָקטוירים, מוזען מיר איינגעהמען די שאַרפסטע און ביטערסטע פּילען פאַר אונזערע זינד.

אלע אגדות
פון תלמוד

אַן עין יעקב אויף אידיש

אַ זאמלונג פון אלע מעשיות, משלים, אַלעגאָריען,
אנעקדאָטען, סאַטירעס, היסטאָרישע און
ביאָגראַפישע ערצעהלונגען, פּאָעטישע
און פילאָזאָפישע מאמרים און אַלע
ליטערארישע פּערל

— פון —

גאַנץ תלמוד בבלי און ירושלמי

איבערזעצט אין א שעהנעם, לייכטען אידיש
פון **תשר״ק.**

דריי טייל, דריי בעזונדערע היבשע ביכער ביי
900 זייטען, געבונדען אין דריי פּראַכטפולע
בענדער.

פּרייז 5 דאָלער

(צוזאמען מיט פּאָסטיידזש)

TASHRAK PUBLISHING CO.

187 East Broadway, New York